

KOMPENDIUM

OBLIGATIONSRET

---

2. del

KROMANN
REUMERT

FORORD

Dette kompendium er udarbejdet til brug for andetårsstuderende ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet, i faget Obligationsret. Kompendiet kan dog anvendes af alle, der beskæftiger sig med obligationsret, uafhængigt af lærestanstalt og lærebogsgrundlag.

Formålet med kompendiet er at give et kortfattet, systematisk overblik over de centrale dele af obligationsretten, og kompendiet er bygget op omkring hovedprincipperne for obligationsretten, herunder obligationsrettens begrebsverden, forpligtelsers indhold, mangler og misligholdelsesbeføjelser.

Kompendiet er baseret på "Obligationsret 1. del", 5. udgave (2016), "Obligationsret 2. del", 5. udgave (2019), af Gomard (ved Torsten Iversen), "Lærebog i Obligationsret II", 4. udgave (2014), af Bo von Eyben m.fl. og "Om retten og pligten til naturalopfyldelse" (2013), af Kim Frost. Kompendiet er alene baseret på en beskrivelse af udvalgte afsnit af obligationsretsboerne og erstatter således ikke pensum i faget Obligationsret, men skal alene ses som et supplement eller læsevejledning hertil.

Kommentarer, forslag til forbedringer af kommende udgaver og lignende modtages gerne via e-mail til clb@kromannreumert.com.

Der tages forbehold for senere ændringer og tilføjelser til kompendiet, som vil blive offentliggjort på vores Facebook-side, www.facebook.com/kromannreumert.

Kromann Reumert ©

4. udgave, 1. oplag

INDHOLDSFORTEGNELSE - 2. DEL

1. NATURALOPFYLDELSE	3
1.1 KRAV PÅ NATURALOPFYLDELSE	3
1.2 UGYLDIGHED, UVIRKSOMHED OG OPFYLDELSESHINDRINGER	3
1.3 UMULIGHED OG FORCE MAJEURE	5
1.4 NATURALOPFYLDELSE ER MERE BYRDEFULDT END ERSTATNINGSPLIGT	5
1.5 OPFYLDELSE AF AFTALER AF PERSONLIG KARAKTER	6
1.6 TABSBEGRÆNSNING OG NATURALOPFYLDELSE.....	7
1.7 AFHJÆLPNING, OMLEVERING OG EFTERLEVERING	8
2. SAMTIDIGHEDSGRUNDSÆTNING OG TILBAGEHOLDSRET	12
2.1 DETENTIONSRET.....	12
2.2 RETENTIONSRET SOM FØLGE AF SAMTIDIGHEDSGRUNDSÆTNINGEN	12
2.3 RETENTIONSRET I KRAFT AF KONNEKSITET	13
2.4 FRAVIGELSER AF SAMTIDIGHEDSGRUNDSÆTNINGEN	14
2.5 SAMTIDIGHED I LØSØREKØB.....	14
2.6 SAMTIDIGHED I KØB AF FAST EJENDOM	16
2.7 SAMTIDIGHED I ENTREPRISE	16
2.8 VEDVARENDE SKYLDFORHOLD.....	16
3. OPHÆVELSE.....	17
3.1 BEGREBET OPHÆVELSE	17
3.2 OPHÆVELSESERKLÆRINGEN	17
3.3 BETINGELSER FOR OPHÆVELSE	17
3.4 OPHÆVELSE AF HELT ELLER DELVIST OPFYLDTE KONTRAKTER.....	20
4. FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG.....	24
4.1 BEGREBET FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG	24
4.2 ANVENDELSE AF FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG.....	24
4.3 BEREGNING AF FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG	24
4.4 PROBLEMER VED AFSLAG - GRÆNSER FOR AFSLAG?	26
5. POSITIV OPFYLDELSESINTERESSE	27
5.1 BEGREBET POSITIV OPFYLDELSESINTERESSE.....	27
5.2 ANSVARSGRUNDLAGET FOR KRAV OM OPFYLDELSES- INTERESSEN	27
5.3 ANSVARSREGLER MILDERE END CULPAREGLEN.....	30
5.4 ANSVARSREGLER STRENGERE END CULPAREGLEN.....	30
5.5 ØKONOMISK TAB OG KAUSALITET	33

5.6	ERSTATNINGENS OMFANG	34
5.7	SÆRREGLER OM PENGEFORPLIGTELSE: RENTER OG VALUTAKURSTAB.....	38
6.	NEGATIV KONTRAKTINTERESSE	41
6.1	KONTRAHERING KAN VÆRE EN ANSVARSPÅDRAGENDE OG SKADEVOLDENDE HANDLING	41
6.2	UGYLDIGE KONTRAKTER.....	42
6.3	RESULTATLØSE KONTRAKTFORHANDLINGER	42
6.4	URIGTIGE OPLYSNINGER OG FEJLAGTIGE RÅD.....	42
6.5	GYLDIGE KONTRAKTER, DER HÆVES EX TUNC	43
6.6	KRAV PÅ KONTRAKTINTERESSEN OG COMPENSATIO LUCRI CUM DAMNO	43
7.	AFTALE OM FØLGERNE AF KONTRAKTBRUD	44
7.1	ALMINDELIGE RETSREGLER ELLER AFTALER OM KONTRAKTBRUD	44
7.2	GARANTIER OG MASKINKLAUSULER.....	44
7.3	KLAUSULER OM FRASKRIVELSE ELLER BEGRÆNSNING AF ANSVAR	46
7.4	KONVENTIONALBOD	47
7.5	ANDRE VEDTAGELSER OM SKÆRPEDE MISLIGHOLDELSSEBEFØJELSER.....	48
7.6	KONKURRENCEKLAUSULER	48
7.7	PROCESKLAUSULER.....	48
8.	FORDRINGSHAVERMORA.....	49
8.1	BEGREB.....	49
8.2	BETINGELSERNE FOR INDTRÆDEN AF FORDRINGSHAVERMORA	49
8.3	RETSVIRKNINGERNE AF FORDRINGSHAVERMORA.....	50
9.	HÆFTELSESFORMERNE OG DERES BETYDNING	53
9.1	HÆFTELSESFORMER	53
9.2	HVORLEDES HÆFTER DEBITORERNE?.....	54
9.3	HÆFTELSEN I FORSKELLIGE SKYLDFORHOLD	54
9.4	BETYDNINGEN AF SOLIDARISK HÆFTELSE	63
	STIKORDSREGISTER	66

1. NATURALOPFYLDELSE

1.1 KRAV PÅ NATURALOPFYLDELSE

1.1.1 Begreb og hovedregel

Ved **naturalopfyldelse** forstås, at debitor skal opfylde kontrakten efter dennes indhold, hvad end den består i betaling af penge, præstation af anden positiv ydelse eller på iagttagelse af passivitet.

Hovedreglen i dansk ret er, at kreditor kan kræve naturalopfyldelse (opfyldelse in natura), medmindre andet følger af lovregler, retspraksis eller særlige forhold.¹

Der gælder dog en række modifikationer hertil, jf. nærmere afsnit 1.2- 1.6.

1.2 UGYLDIGHED, UVIRKSOMHED OG OPFYLDELSESHINDRINGER

1.2.1 Ugyldighed

En aftale, der er ugyldig, har ingen retsvirkning. Da kreditor ikke kan støtte ret på en ugyldig aftale, kan kreditor hverken kræve naturalopfyldelse eller erstatning af opfyldelsesinteressen. En aftale kan tilsidesættes som ugyldig i sin helhed eller for så vidt angår dele af aftalen.²

1.2.2 Uvirksomhed

En aftale kan være uvirksom på grund af en **urigtig forudsætning** hos løftegi- veren eller en uforudset ændring af forholdene (**bristet forudsætning**). Kredi- tor kan ikke kræve naturalopfyldelse af en uvirksom aftale eller kræve erstat- ning af opfyldelsesinteressen.³ Det er en betingelse for en aftales uvirksomhed, at forudsætningen havde betydning for løftegivers indgåelse af aftalen.

---

¹ Gomard, Bernhard: "*Obligationsret 2. del*", 5. udgave (2019), Jurist- og Økonomforbundets Forlag (Herefter "Gomard 2"), s. 44

² Gomard 2, s. 54

³ Gomard 2, s. 55

1.2.3 Afbestillingsret og fortrydelsesret

HR: Er en aftale indgået, kan en aftalepart som udgangspunkt ikke ansvarsfrit træde tilbage fra aftalen.⁴ Herfra gælder der en række undtagelser:

U1: **Re integra-reglen**, jf. aftalelovens § 39: En aftale får ikke retsvirkning, og kreditor kan ikke kræve naturalopfyldelse, hvis en tilbagekaldelse er kommet frem kort tid efter, at løftet er kommet til løftemodtageres kundskab, hvis betingelserne i aftalelovens § 39, 2. pkt., er opfyldt. Dette er tilfældet, såfremt løftemodtageren, efter at løftet blev ham bekendt, kom i ond tro om forhold, som ellers ville have medført løftets ugyldighed, hvis løftemodtageren havde haft den pågældende viden på tidspunktet for løftets afgivelse, og såfremt (i) der foreligger særlige omstændigheder, og (ii) løftet ikke har virket bestemmende på løftemodtageres handlemåde.⁵

U2: **Fortrydelsesret for forbrugere**: Er debitor forbruger, har han i nogle tilfælde en lovsikret *ret til at fortryde* en aftale, selvom aftalen ikke er misligholdt fra kreditors side. Denne ret kan f.eks. følge af forbrugeraftaleloven, forsikringsaftaleloven, kreditaftaleloven og LFF.⁶

U3: **Afbestillingsret**: Også uden for forbrugerforhold kan debitor efter omstændighederne træde ansvarsfrit tilbage fra en aftale, såfremt *afbestilling* sker med rimelig grund og varsel.⁷

U4: **Opsigelse med forkortet varsel**: I visse forbrugeraftaler har forbrugeren adgang til at opsiges aftalen med en måneds varsel, når der er gået fem måneder siden indgåelse af aftalen, også selvom parterne har aftalt en længere opsigelsesfrist, jf. forbrugeraftalelovens § 28, stk. 1. Efter omstændighederne kan en kontrahent også uden for forbrugerforhold opsiges med forkortet varsel, når realydelsen på grund af ændrede forhold ikke længere har interesse for modtageren, ligesom der er adgang til forkortet opsigelse i kommissionsaftaler og i konkurs.⁸

---

⁴ Gomard 2, s. 57

⁵ Gomard 2, s. 58

⁶ Gomard 2, s. 58-60

⁷ Gomard 2, s. 61

⁸ Gomard 2, s. 61-62

U5: **Ophævelse**, som er nærmere omtalt i afsnit 3.

U6: **Annulation**, som er nærmere omtalt i afsnit 1.6.2.

1.3 UMULIGHED OG FORCE MAJEURE

1.3.1 Fritagelse for naturalopfyldelse på grund af umulighed eller force majeure

Kreditor kan ikke kræve naturalopfyldelse, hvor det er *fysisk umuligt* for debitor at opfylde in natura.⁹

Selvom det er *fysisk muligt* for debitor at opfylde in natura, kan kreditor ikke kræve naturalopfyldelse, hvis debitor er ansvarsfri som følge af principperne om force majeure.¹⁰

Force majeure-begrebet dækker over begivenheder, som medfører ansvarsfrihed. Debitor kan blive fri for sin forpligtelse til at opfylde en aftale, hvis upåregnelige begivenheder har medført, at det ville være umuligt eller urimeligt byrdefuldt for debitor at opfylde sin del af aftalen.¹¹

1.4 NATURALOPFYLDELSE ER MERE BYRDEFULDT END ERSTATNINGSPLIGT

1.4.1 Større økonomisk belastning

Hvor det er uforholdsmæssigt dyrt for debitor at opfylde in natura i forhold til at betale erstatning, kan misforholdet herimellem blive så stort, at debitor efter omstændighederne kan nøjes med at skulle svare kreditor erstatning.¹² Dette kan f.eks. være tilfældet, hvor manglen ved ydelsen består i en **vanhjemmel** i form af tredjemands ret, som det vil være meget dyrt at fjerne.

---

⁹ Gomard 2, s. 63.

¹⁰ Gomard 2, s. 64.

¹¹ Om hvornår debitor er ansvarsfri på grund af force majeure, se afs. 5.4.1.

¹² Gomard 2, s. 72-74.

1.4.2 Indskrænkning af handlefriheden

Naturalopfyldelse i form af opretholdelse eller retablering vil i nogle tilfælde være en for stærk indskrænkelse i debtors handlefrihed. Som eksempel kan nævnes, at selvom udlejer har en pligt til at holde det lejede ved lige efter LL § 19, falder lejemålet bort i tilfælde af ødelæggelse på grund af brand eller anden ulykke, jf. LL § 17, og udlejers pligt til retablering af lejemålet (naturalopfyldelse) bortfalder.¹³

1.5 OPFYLDELSE AF AFTALER AF PERSONLIG KARAKTER

Den *personlige* karakter af et **ansættelsesforhold** er til hinder for, at en arbejdsgiver kan få medhold i et krav om opfyldelse af ansættelsesaftalen in natura, f.eks. ved at arbejdstageren skal give møde og udføre arbejdet som aftalt. En arbejdstager kan heller ikke få medhold i et krav om, at arbejdsgiveren skal give ham adgang til arbejdsstedet og mulighed for at udføre det aftalte arbejde.¹⁴

En (gyldig) **konkurrenceklausul** om forbud mod at udnytte viden, tage ansættelse i en lignende stilling eller på anden måde krænke aftalen kan derimod godt håndhæves ved domstolene, jf. U 1974.294/2 H.

Uden for ansættelsesforhold kan der heller ikke gives dom til opfyldelse in natura af aftaler om **andre personlige ydelser** såsom rådgivning, fremstilling af genstande eller planer, for hvilke en bestemt persons (f.eks. en kunstners, arkitekts eller advokats) indsats er afgørende.

Sondringen er ikke skarp, men afgørende er, hvor stor en personlig indsats eller hvor stort et personligt samvirke ydelsen fordrer. F.eks. kan en vognmand eller en entreprenør dømmes til at opfylde in natura.^{15 16}

---

¹³ Gomard 2, s. 74-75.

¹⁴ Gomard 2, s. 75-77.

¹⁵ På tvangsfuldbyrdesstadiet vil kravet dog i almindelighed blive omsat til pengekrav, jf. retsplejelovens § 533, således at opfyldelsen af f.eks. en transport eller reparation udføres af en anden for den dømtes regning.

¹⁶ For hele afs. 1.5; Gomard 2, s. 75-80

1.6 TABSBEGRÆNSNING OG NATURALOPFYLDELSE

1.6.1 Erstatningsrettens regel om tabsbegrænsning

Reglerne om **tabsbegrænsning** i relation til erstatningskrav er nærmere omtalt under afsnit 5.6.2. Her skal alene nævnes, at kreditor ikke har en "pligt" til tabsbegrænsning, der kan gøres gældende af debitor over for kreditors krav om naturalopfyldelse.¹⁷

1.6.2 Annullation

I en række tilfælde har pengedebitor en almindelig adgang til at annullere en kontrakt. Pengekreditor kan i disse tilfælde ikke kræve naturalopfyldelse, men har i stedet ret til erstatning, idet en sådan annullation er væsentlig misligholdelse og ansvarspådragende. Fordelen for pengedebitor kan således bestå i, at erstatningen begrænses, idet den fastsættes efter forholdene, som de er eller ville være, hvis realdebitor havde undladt at gå i gang med eller havde standset sit arbejde eller kontraheret til anden side afhængig af kontraktsart, da han blev bekendt med annullationen.¹⁸

Det er en almindelig betingelse for annullation, at realdebitor er betalingsdygtig, da erstatningskravet ellers ville være værdiløst.¹⁹

Entreprise, værksleje, bestillingskøb:

En bygherre - men ikke en entreprenør - har adgang til at annullere en entreprisekontrakt mod at erstatte entreprenørens opfyldelsesinteresse.²⁰

Samme annullationsadgang gælder i andre værkslejekontrakter, f.eks. ved aftaler om reparation.²¹

I **bestillingskøb**, jf. KBL § 2, stk. 1, 1. pkt., er der en tendens til at anerkende en adgang for køber til at annullere købet. I køb, hvor en vare særligt skal anskaffes til køberen, er der formentlig den samme adgang til annullation.²²

---

¹⁷ Gomard 2, s. 81

¹⁸ Om tabsbegrænsningspligten ved erstatning, se afs. 5.6.1.7.

¹⁹ Gomard 2, s. 85

²⁰ Gomard 2, s. 82-83

²¹ Gomard 2, s. 83

²² Gomard 2, s. 83-86

Aftaler om transport, leje og arbejde:

I **transportaftaler** kan den, der ønsker gods afsendt (ved vejtransport kaldet afsenderen og ved søtransport kaldet befragteren), annullere transportaftalen mod at svare erstatning til transportøren for misligholdelsen, jf. (princippet i) sølovens §§ 261 og 352-355.²³

I **lejeaftaler** (om lokaler, maskiner, biler etc.) kan lejer siges at have adgang til annulation, idet lejer ikke kan tilpligtes at betale leje for den del af opsigelsesperioden, hvor lejeren ikke har benyttet det lejede, og udlejer har kunnet genudleje det lejede.²⁴

En **arbejdsgiver** kan annullere en arbejdsaftale mod at betale arbejdstageren erstatning. Dette vil være en uberettiget afbrydelse af ansættelsesforholdet. Som en særlig regel i arbejdsaftaler, hvor FUL finder anvendelse, gælder, at arbejdsgiveren ikke opnår nogen besparelse i sin pligt til at svare erstatning til arbejdstageren for arbejde, som arbejdstageren har eller burde have påtaget sig inden for de første tre måneder efter afskedigelsen, jf. FUL § 3, stk. 2.²⁵

1.6.3 Købers og anden realkreditors kontrahering til anden side

Det er omdiskuteret i den juridiske teori, hvorvidt den almindelige adgang til naturalopfyldelse for en køber eller anden realkreditor må vige, hvis realkreditor uden større besvær og omkostninger kan skaffe ydelsen fra anden side. Dette må anses for uafklaret, og medmindre konkrete omstændigheder taler for et andet resultat, må hovedreglen om naturalopfyldelse fastholdes.²⁶

1.7 AFHJÆLPNING, OMLEVERING OG EFTERLEVERING

1.7.1 Hovedsynspunkter

Hovedreglen om kreditors krav på naturalopfyldelse gælder, både hvor debitor ikke har foretaget noget opfyldelsesforsøg, og hvor debitor er begyndt at opfylde eller har præsteret en opfyldelse, som ikke svarer til aftalen.

---

²³ Gomard 2, s. 86

²⁴ Gomard 2, s. 86-87

²⁵ Gomard 2, s. 87-88

²⁶ Gomard 2, s. 88-95

Kravet om naturalopfyldelse kan antage særlige former, såsom krav om efterlevering, omlevering eller afhjælpning.

I alle tilfælde gælder de ovennævnte almindelige begrænsninger i adgangen til naturalopfyldelse.²⁷

1.7.2 Efterlevering

I **løsørekøb** kan køber kræve efterlevering af det manglende, hvor sælger har leveret et for lille kvantum, jf. KBL § 50.²⁸

Som følge af de almindelige begrænsninger i adgangen til naturalopfyldelse kan der ikke gives dom til efterlevering på grund af en individuelt bestemt genstands for ringe størrelse eller vægt, jf. U 1957.317 H, da dette ikke er muligt.

I **lejeforhold** har en lejer, der ikke får adgang til alt, hvad han efter aftalen har krav på at råde over, som udgangspunkt ret til at få rådighed over også disse dele af det lejede.²⁹

1.7.3 Omlevering (ombytning)

I **genuskøb** kan køberen kræve omlevering, enten hvis det købte lider af en væsentlig mangel, eller hvis sælgeren har kendt manglen så tidligt, at han uden urimelig opofrelse kunne have skaffet mangelfrie varer, eller hvis sælgeren har handlet svigagtigt, jf. KBL § 43.

I **forbruger køb** har en forbruger en almindelig adgang til at kræve omlevering af en mangelfuld genstand, jf. KBL § 78.

I **specieskøb** kan der i sagens natur ikke ske omlevering, men køber kan selvfølgelig afvise andre ting, end det købsaftalen angår, og kræve levering af det købte.³⁰

---

²⁷ For hele afs. 1.7.1; Gomard 2, s. 95-96

²⁸ Levering af et for lille kvantum behandles som en mangel eller som forsinkelse, afhængigt af om køber må gå ud fra, at det leverede er ment som en delleverance eller hele leverancen. Dette har betydning for reklamationsfristen, jf. henholdsvis KBL §§ 26 og 51-54

²⁹ For hele afs. 1.7.2; Gomard 2, s. 96-97

³⁰ For hele afs. 1.7.3; Gomard 2, s. 97

1.7.4 Afhjælpning

Ved **afhjælpning** forstås retning eller fjernelse af fejl, som gør den præsterede ydelse ukontraktmæssig.

Som udgangspunkt gælder der uden for løsørekøb ikke noget almindeligt princip om hverken ret eller pligt til at foretage afhjælpning af faktiske mangler. Efter de nærmere omstændigheder kan der dog i visse tilfælde argumenteres for, at debitor har en begrænset afhjælpningsret for faktiske mangler, der er let afhjælpelige, hvor sådan afhjælpning ikke påfører køberen unødige omkostninger.

31

1.7.4.1 Afhjælpningspligt

HR: Der gælder ikke noget almindeligt princip om *afhjælpningspligt*.

U1: I **løsørekøb** vil omlevering kunne kræves i overensstemmelse med KBL § 43, stk. 2.

U2: I **forbrugerkøb** kan forbrugeren kræve afhjælpning, jf. KBL § 78, uanset om manglen er væsentlig eller ej.

U3: Ved **leje af fast ejendom** har lejer en almindelig adgang til at kræve mangler afhjulpet.

U4: I **entrepriseaftaler**, i **bestillingskøb** og ved køb af **tekniske indretninger**, hvor **montering, afprøvning eller tilretning** er et **naturligt led** i leverancen, er der formentlig en afhjælpningspligt. Desuden *kan* afhjælpning komme på tale ved tjenesteydelser, jf. U.2012.950H.

U5: Er der tale om **vanhjemmel**, kan køber dog kræve afhjælpning, i hvert fald for så vidt angår køb af løsøre, fast ejendom og i lejeforhold.³² Debitor har således en vis pligt til at afhjælpe disse former for *retsmangler*.³³

---

³¹ For hele afs. 1.7.4; Gomard 2, s. 97-99

³² Gomard 2, s. 100

³³ For hele afs. 1.7.4.1; Gomard 2, s. 99-101

1.7.4.2 Afhjælpningsret

Ved **afhjælpningsret** forstås, at realdebitor kan afskære realkreditors brug af andre misligholdelsesbeføjelser (bortset fra erstatning for allerede indtrådt skade) ved at vælge at afhjælpe manglen.

HR: Der gælder ikke noget almindeligt princip om afhjælpningsret for debitor.

U1: I KBL findes der dog en begrænset regel om afhjælpningsret for sælger, jf. KBL § 49. Sælger kan ved almindelige *løsørekøb* afhjælpe mangler, hvis **afhjælpning sker inden udløbet af den tid, hvor køber er pligtig at afvente levering**, jf. KBL § 21, og det åbenbart ikke vil medføre omkostninger eller ulempe for køber, jf. KBL § 49, stk. 1.

U2: I **forbrugerkøb** har sælger ret til afhjælpning, forudsat at det kan ske inden for rimelig tid, uden udgifter og uden væsentlig ulempe for forbrugeren, jf. KBL § 78, stk. 3 og 4.

U3: Ved **entreprise, bestillingskøb og køb af genstande, hvor det er almindeligt og naturligt, at sælgeren foretager tilretninger af det leverede**, gælder en lignende regel som ved forbrugerkøb, jf. KBL § 78.

Har parterne aftalt afhjælpningsret for realdebitor, afskæres realkreditors adgang til at hæve eller kræve erstatning ikke, hvis *afhjælpning ikke forsøges inden for rimelig tid eller mislykkes*.³⁴

Aftalt afhjælpning er som udgangspunkt vederlagsfri for realkreditor.³⁵

---

³⁴ Gomard 2, s. 103-105

³⁵ For hele afs. 1.7.4.2; Gomard 2, s. 101-105

2. SAMTIDIGHEDSGRUNDSÆTNING OG TILBAGEHOLDSRET

2.1 DETENTIONSRET

I gensidigt bebyrdende retsforhold kan hver af parterne kræve, at de ydelser, som de efter kontrakten skal præstere, udveksles samtidigt (**samtidighedsgrundsætningen**). Hver af parterne har ret til at holde sin egen ydelse tilbage, indtil modydelserne præsteres, medmindre andet fremgår af omstændighederne eller er aftalt (**detentionsret**).

I **kontantkøb** og ved **bytte af løsøre** har reglen om samtidig opfyldelse hjemmel i henholdsvis KBL §§ 14-16 og § 2, stk. 3.

Detentionsretten gælder dog også uden for KBL's område, f.eks. ved **køb af fast ejendom** og ved visse **værkslejekontrakter**.

Detentionsretten omfatter både krav på vederlag og krav om erstatning på grund af medkontrahentens misligholdelse.³⁶

TERMINOLOGISK TIP:

Detentionsret = tilbageholdsret i medfør af samtidighedsgrundsætningen. Kontrahenten holder sin egen ydelse tilbage.

2.2 RETENTIONSRET SOM FØLGE AF SAMTIDIGHEDSGRUNDSÆTNINGEN

En kontrahent har som nævnt **tilbageholdsret**, dersom tilbageholdelsen er nødvendig for at sikre samtidig udveksling af ydelse og vederlag. Dette gælder også, hvor den ene part påtager sig en ydelse vedrørende ting, der er og forbliver andres ejendom (**retentionsret**).

---

³⁶ For hele afs. 2.1; Gomard 2, s. 109-111

Således kan der som udgangspunkt i aftaler om *reparation, transport* eller *forvaring (depositum)* ske tilbageholdelse af godset, indtil pengedebitor har erlagt sit vederlag i overensstemmelse med samtidighedsgrundsætningen.

Reparatøren, transportøren m.fl. kan dog ikke, som f.eks. en sælger, hæve aftalen og dermed beholde det gods, der udøves tilbageholdsret i.

Tilbageholdsretten i disse tilfælde er for nogle kontrakttyper lovreguleret.³⁷

TERMINOLOGISK TIP:

Retentionsret = tilbageholdelse af medkontrahentens ejendom, hvor man har dette i sin besiddelse, f.eks. reparation, transport eller forvaring. Samtidighedsgrundsætningen gælder også her, men gensidighedsforholdet består ikke mellem et vederlag og ejendomsrettens overgang.

2.3 RETENTIONSRET I KRAFT AF KONNEKSITET

Hvor en person har en andens ting i sin besiddelse og har et krav i den anledning, kan besidderen holde den andens ting tilbage, såfremt der er en nær forbindelse (**konneksitet**) mellem besiddelsen og kravet. Besidderen kaldes også retinenten.

Den nære forbindelse skal i almindelighed bestå i, at besiddelsen er erhvervet og kravet opstået i samme retsforhold. Herudover afhænger tilbageholdsretten af rimeligheden og hensigtsmæssigheden i at indrømme tilbageholdsret.

I nogle tilfælde findes der lovhjemmel for retentionsret i kraft af konneksitet, således f.eks. i kommissionsforhold.

Retinenten kan ikke holde mere tilbage end tilstrækkeligt til at sikre sit krav.

---

³⁷ For hele afs. 2.2; Gomard 2, s. 111-112

Udøves der tilbageholdsret til sikkerhed for et pengekrav, kan debitor i almindelighed forlange den tilbageholdte genstand frigivet mod at stille anden betrygende sikkerhed for betaling. Retinnten kan ikke på baggrund af retentionsretten søge sig fyldestgjort i det tilbageholdte.

Udøves retentionsret med urette, er retinnten objektivt ansvarlig for det tab, ejeren lider herved.³⁸

2.4 FRAVIGELSER AF SAMTIDIGHEDSGRUNDSÆTNINGEN

Samtidighedsgrundsætningen er deklaratorisk.

En aftale om henstand med vederlaget (**kreditkøb**) eller om forudbetaling af vederlaget (**prænumerationskøb**) indebærer en fravigelse af samtidighedsgrundsætningen. En part anses i almindelighed kun for at have givet kredit, hvor parten har givet udtrykkeligt tilsagn herom, eller hvor medkontrahenten har grundlag i parternes hidtidige samhandelsforhold for at antage, at han har kredit.

Samtidighedsgrundsætningen er ligeledes fraveget i bl.a. **lejeaftaler**, jf. LL § 33, stk. 1, og ELL § 43, stk. 1.

Er samtidighedsgrundsætningen fraveget, kan den part, der skal præstere sin ydelse før den anden part, selvsagt ikke udøve tilbageholdsret på dette grundlag.

Medkontrahentens betalingsdygtighed er i almindelighed en forudsætning for tilsagnet om kredit. Hvis denne forudsætning viser sig at have været urigtig eller at briste, kan kreditgiver alligevel udøve standsningsret på baggrund af samtidighedsgrundsætningen.³⁹

2.5 SAMTIDIGHED I LØSØREKØB

2.5.1 Hovedreglen om løsørekøb

I *løsørekøb* skal salgsgenstand og købesum udveksles samtidigt, medmindre andet er aftalt, jf. KBL §§ 14-16.

---

³⁸ For hele afs. 2.3; Gomard 2, s. 113-117

³⁹ For hele afs. 2.4; Gomard 2, s. 117-118

Har køber i løsørekøb hævet købet, kan han betinge tilbageleveringen af salgsgenstanden af tilbagebetaling af købesummen, jf. KBL § 57, stk. 1, samt betaling af eller sikkerhedsstillelse for evt. erstatning, jf. KBL § 57, stk. 2. En køber, der kræver efterlevering eller afhjælpning, kan kun holde en så stor del af købesummen tilbage som påkrævet til sikring mod yderligere misligholdelse, sml. om afhjælpning i forbrugerløb KBL § 79, stk. 2.

Sælger kan tilbageholde en **delleverance**, indtil betaling for delleverancen sker, jf. KBL § 14, men ikke for at sikre sit krav for tidligere leverancer, jf. KBL §§ 22 og 29. Til sikring af købers krav mod sælger på erstatning eller forholdsmæssigt afslag kan køber tilbageholde så stor en del af købesummen, som svarer til kravet.⁴⁰

2.5.2 Afsendelseskøb

2.5.2.1 Hovedreglerne i KBL §§ 10 og 15

I **afsendelseskøb**, hvor sælger skal sende salgsgenstanden til et sted uden for sin "plads", anses levering for at ske samtidig med overgivelsen til den fragtfører, der skal forestå forsendelsen, jf. KBL § 10. Her kræves samtidighed mellem *overgivelse* (som gør det ud for levering) og betaling af købesummen, jf. KBL § 15. Køber har krav på at undersøge det købte, såfremt andet ikke er aftalt, og dette er praktisk muligt.

I forhold til transportøren afhænger retsstillingen af transportformen. Ved *landtransport* skal udlevering ske til den i fragtbrevet angivne modtager, der ikke behøver fremvise yderligere dokumentation. Ved *søtransport* skal udlevering ske til indehaveren af konnossementet, jf. sølovens § 292.⁴¹

2.5.2.2 Betaling mod dokumenter

Er der aftalt "*kontant mod konnossement*" eller lignende, kræves alene samtidighed imellem udveksling af konnossementet og betaling af købesummen, jf. KBL § 71. I handelskøb kan sælgeren også uden særlig aftale eller kutyme for-

---

⁴⁰ For hele afs. 2.5.1; Gomard 2, s. 118-120

⁴¹ For hele afs. 2.5.2.1; Gomard 2, s. 120-123

lange købesummen udbetalt mod at tilbyde konnossement eller særligt fragtbrev, forudsat at sælger er afskåret fra at råde over salgsgenstanden, jf. KBL § 16 og CMR-lovens § 15, stk. 3.⁴²

2.6 SAMTIDIGHED I KØB AF FAST EJENDOM

Samtidighedsgrundsætningen gælder ved **køb af fast ejendom**. I mangel af anden aftale gennemføres således, at købesummen og andre dele af vederlaget (sælgerpantebreve) deponeres for sælgeren f.eks. i en bank, således at sælgeren kan kræve beløbet udbetalt og pantebreve udleveret, når det endelige skøde, der skal udstedes af sælgeren, er tinglyst uden præjudicerede anmærkninger, jf. TL § 10, stk. 4.⁴³

2.7 SAMTIDIGHED I ENTREPRISE

I **bestillingskøb**, jf. KBL § 2, er sælger ikke pligtig til at aflevere den ting, han har fremstillet, medmindre han får det aftalte eller forlangte vederlag, jf. KBL §§ 5 og 72.

I **entreprise** betales mindre arbejder som udgangspunkt kontant. I større arbejder sker betaling i almindelighed aconto, dvs. efterhånden som byggeriet skrider frem, jf. (princippet i) AB 92 § 22.⁴⁴

2.8 VEDVARENDE SKYLDFORHOLD

I **vedvarende skyldforhold** kan samtidig udveksling i sagens natur ikke forekomme. Betaling må således enten ske bagud eller forud for passende perioder.

Ved *depositum (forvaring) og lignende* er den deklatoriske regel bagudbetaling.

Ved *leje* er reglen betaling månedsvis forud, jf. LL § 33 og ELL § 43, men i *forpagtningsaftaler* er der som udgangspunkt bagudbetaling.

Løn i arbejdsforhold betales bagud.⁴⁵

---

⁴² Gomard 2, s. 123-124

⁴³ Gomard 2, s. 124-126

⁴⁴ For hele afs. 2.7; Gomard 2, s. 126-127

⁴⁵ For hele afs. 2.8; Gomard 2, s. 127-128

3. OPHÆVELSE

3.1 BEGREBET OPHÆVELSE

Ved **ophævelse** af en aftale forstås, at en part ansvarsfrit bringer begge parter forpligtelser til at opfylde aftalen in natura til ophør ved en meddelelse til den anden part på grund af denne anden parts misligholdelse af aftalen.⁴⁶

3.2 OPHÆVELSESERKLÆRINGEN

Ophævelse af en aftale forudsætter, at der er afgivet en erklæring fra den ene part til den anden (**ophævelseserklæringen**). En sådan erklæring skal afgives straks eller uden ugrundet ophold, jf. (princippet i) KBL §§ 27 og 52.

For at en meddelelse kan virke som en ophævelse, skal den klart angive, at den går ud på ophævelse af aftalen. Det er ydermere i almindelighed et krav, at begrundelsen for ophævelsen fremgår, eller at der i hvert fald på opfordring redegøres herfor. En afgivet erklæring kan i en vis grad præciseres og uddybes inden for kortere tid, jf. U.2015.3752V.

Er en ophævelseserklæring kommet til modtagerens kundskab, er den hævende part bundet og kan som udgangspunkt ikke ombestemme sig.⁴⁷

3.3 BETINGELSER FOR OPHÆVELSE

3.3.1 Kontraktbrud

Hovedreglen er, at ophævelse kræver væsentlig misligholdelse. Som udgangspunkt indebærer dette, at ophævelse kun kan ske ved misligholdelse af en *hovedforpligtelse*, mens krænkelse af en *biforpligtelse* ofte ikke er hævebegrundende.⁴⁸ Det kan aftales i kontrakten, at et brud på nærmere angivne biforpligtelser berettiger ophævelse af kontrakten.⁴⁹

---

⁴⁶ Gomard 2, s. 129

⁴⁷ For hele afs. 3.2; Gomard 2, s. 129-134

⁴⁸ Gomard 2, s. 137-140

⁴⁹ Gomard 2, s. 138 og eksempelvis U.2011.115H

3.3.2 Væsentlighed

I almindelighed skal en misligholdelse være *væsentlig* for at give en kontrakt-part adgang til at hæve en aftale, jf. dog afsnit 3.3.2.2. Om dette er tilfældet, beror på en helhedsvurdering af retsfaktum. Der kan således ikke opstilles faste tidsmæssige eller procentvise afvigelser, som bevirker, at et kontraktbrud er væsentligt, omend disse momenter har væsentlig betydning.⁵⁰

3.3.2.1 Momenter af betydning for væsentlighedsvurderingen

Følgende forhold kan bl.a. tillægges betydning i relation til væsentlighedsbedømmelsen:⁵¹

- Det kan have betydning, om ophævelse *sker straks eller først efter nogen tid*.
- Forhindrer en *på aftaletidspunktet gældende lovregel* en aftalt eller forudsat brug af en ydelse, vil der i reglen foreligge en væsentlig misligholdelse.
- Ved væsentlighedsvurderingen skal det tages i betragtning, i hvilket omfang misligholdelsen påfører kreditor *ulempe* set i sammenhæng med den ulempe, debitor påføres ved ophævelsen. Der kan således lettere indrømmes ophævelsesadgang i kontrakter om standardvarer contra aftaler om særligt fremstillede eller hjemtagne produkter.
- Har en misligholdelse ingen eller ubetydelige negative *konsekvenser for kreditor*, eller ville en fornuftig person i kreditors sted have anset en sådan misligholdelse for *betydningsløs*, foreligger der ikke væsentlig misligholdelse.
- *Forsinkelse med betaling af penge* bedømmes som oftest strengere end forsinkelse med præstation af andre ydelser.
- I *forretningsforhold* vil en misligholdelse i højere grad blive anset for væsentlig end i private forhold.
- *Særlige bestemmelser i kontrakten* om opfyldelsesterminer og om følgerne af opfyldelse kan få betydning for, under hvilke betingelser en kontrakt kan

---

⁵⁰ Gomard 2, s. 140-141

⁵¹ For hele afs. 3.3.2.1; Gomard 2, s. 141-1s51

ophæves, f.eks. vil en indskærpelse af nøjagtig opfyldelse normalt skulle respekteres, og enhver afvigelse vil således kunne begrunde ophævelse.

- Har debitor afgivet en *garanti*, som svigter, vil det normalt give adgang til ophævelse.
- Efter omstændighederne kan der i væsentlighedsvurderingen lægges vægt på *tilkendegivelser fra kreditor* og åbenbare interesser, som viser sig efter tidspunktet for aftaleindgåelsen. Særligt kan sådanne forhold tillægges vægt i vedvarende kontraktforhold, da situationen ved aftaleindgåelsen ofte vil være langt tilbage i tid.
- I visse aftaletyper forudsætter ophævelse, at kreditor har rettet et *påkrav* til debitor, f.eks. i lejekontrakter og entreprisekontrakter⁵². Uden for lovbestemte tilfælde forudsætter ophævelse ikke et påkrav. Påkrav kan dog i nogle tilfælde være nødvendigt for overhovedet at aktualisere en ydelse, hvis forfaldstid ikke er bestemt i aftalen, eller for at vende tilbage til den normale tilstand i et vedvarende kontraktforhold, hvor kreditor har affundet sig med en form for misligholdelse.

3.3.2.2 Subjektive elementer i væsentlighedsbegrebet

HR: Ophævelse forudsætter som udgangspunkt ikke, at misligholdelsen kan tilregnes debitor som *forsætlig eller uagtsom*.⁵³

U: Det kan dog efter omstændighederne tillægges betydning, om debitor har udfoldet alle bestræbelser for at opfylde korrekt, eller om han har forsømt sine pligter.⁵⁴

3.3.2.3 Svig og uhæderlighed

Svig i kontraktretlig forstand omfatter både svigagtig fremkaldelse af et løfte og retsstridig forsætlig udnyttelse af en medkontrahents vildfarelse.

---

⁵² Såfremt AB 92 eller AB 18 er vedtaget mellem parterne

⁵³ Gomard 2, s. 152

⁵⁴ Gomard 2, s. 154-155

Ved svig, jf. f.eks. (princippet i) KBL §§ 42 og 43, eller lignende uhæderligt forhold har kreditor beføjelse til at hæve, selvom misligholdelsen ikke kan bedømmes som væsentlig. Endvidere kan svig mv. gøres gældende uafhængigt af de almindelige regler om **reklamation** og tidsfrister, jf. for løsørekøb KBL §§ 53-54 og §§ 82-83.

Den besvegne kan normalt vælge at gøre gældende, at løftet er ugyldigt som følge af svig mv., eller at kontrakten er misligholdt.⁵⁵

3.4 OPHÆVELSE AF HELT ELLER DELVIST OPFYLDTE KONTRAKTER

3.4.1 Opfyldelse begrænser beføjelsen til at hæve kontrakten

Har ingen af parterne præsteret sin ydelse, betyder gennemførelsen af en ophævelse alene, at status quo bevares. Der behøves således ikke at foretages noget yderligere.

Adgangen til at ophæve opfyldte aftaler er snævrere end adgangen til at ophæve før opfyldelse. *Sker ophævelse efter erlæggelse eller modtagelse af ydelser*, vil konsekvenserne af og mulighederne for ophævelse dog variere alt efter ydelse og kontrakttype.⁵⁶

3.4.2 Betaling og modtagelse af penge

Ophævelse af ethvert *køb* efter opfyldelse forudsætter *reklamation*, jf. for løsørekøb KBL §§ 27 og 32. En sælger, der vil hæve, må betale købesummen tilbage, jf. KBL § 57. Ophævelse af et køb med ejendomsforbehold omfattet af kreditaftaleloven er forbundet med særlige betingelser.

I *transportaftaler* har transportøren alene krav på vederlag for det gods, som er i behold ved afslutning af transporten, jf. (princippet i) sølovens §§ 260, stk. 2, og 344, stk. 1.

---

⁵⁵ For hele afs. 3.3.2.3; Gomard 2, s. 155-156

⁵⁶ For hele afs. 3.4.1; Gomard 2, s. 156-160

Det er en almindelig retsgrundsætning, at betaling henholdsvis modtagelse af vederlag i penge for en ydelse ikke begrænser hæveadgangen, samt at der skal ske tilbagebetaling.⁵⁷

3.4.3 Tingsydelse

3.4.3.1 Ophævelse efter erlæggelse

Er salgsgenstanden i *køb* overgivet til køber, kan sælger som udgangspunkt ikke hæve købet, jf. KBL § 28, stk. 2. Sælger kan dog i en række tilfælde alligevel træde tilbage fra aftalen og kræve salgsgenstanden tilbage fra køberen, såfremt:

- 1) selve overgivelsen af genstanden til sælger er ugyldig på grund af f.eks. svig eller vildfarelse, jf. aftalelovens §§ 30 og 32, stk. 1,⁵⁸
- 2) overgivelsen først er sket, efter at køberen har standset sine betalinger eller er gået konkurs, jf. KBL § 41,⁵⁹
- 3) købsaftalen indeholder et ejendomsforbehold, dvs. et forbehold om, at sælgeren kan hæve trods overgivelsen, jf. KBL § 28, stk. 2. Ejendomsforbeholdet skal være gyldigt efter kreditaftalelovens § 34, jf. kreditaftalelovens §§ 2 og 50,⁶⁰
- 4) sælgeren i øvrigt "må anses for at have taget forbehold" om at kunne hæve trods overgivelsen, jf. KBL § 28, stk. 2,⁶¹
- 5) "genstanden afvises af køberen", jf. KBL § 28, stk. 2.⁶²

Finder en af disse undtagelser anvendelse, kan sælger forlange salgsgenstanden udleveret fra køber mod at tilbagebetale købesummen, jf. KBL § 57.

---

⁵⁷ For hele afs. 3.4.2; Gomard 2, s. 160-161

⁵⁸ Gomard 2, s. 164-165

⁵⁹ Gomard 2, s. 165-166

⁶⁰ Gomard 2, s. 166-169

⁶¹ Gomard 2, s. 169-170

⁶² Gomard 2, s. 170-171

Hvis den ene part har erlagt sin ydelse, og modydelsen går hædeligt under, før den bliver erlagt, må parten også kunne hæve, da han ellers intet får for sin ydelse, uanset at medkontrahenten bærer risikoen for modydelsen.

3.4.3.2 Ophævelse efter modtagelse. Køberens hævebeføjelse

Modtagelse af en genstand afskærer ikke køber fra at hæve, medmindre modtagelsen eller forløbet af en vis tid uden reklamation kan betragtes som en godkendelse af genstanden, f.eks. hvor køber ikke afviser en genstand trods åbenbar og væsentlig forsinkelse men tager denne i brug, sml. KBL §§ 55 og 56.

Køber kan hæve købet, såfremt han kan tilbagelevere det købte i væsentligt samme stand og mængde, hvori det var ved leveringen, jf. KBL § 57. Køber skal, hvis genstanden er blevet slidt eller forringet, svare et vederlag for brugen af genstanden i tiden indtil ophævelsen samt betale sælger godtgørelse for forringelse af salgsgenstanden.

Selvom tilbagegivelse ikke er mulig, kan køber hæve, jf. KBL § 58, hvis undergangen eller forandringen skyldes:

- en hædelig begivenhed
- genstandens egen beskaffenhed
- foranstaltninger, som udkrævedes til dens undersøgelse
- foranstaltninger, som er trufne, inden den mangel, der medfører ophævelse af købet, er opdaget eller burde være opdaget.

Køber kan også hæve, selvom tilbagegivelse ikke er mulig, på grund af at køber har bortsolgt genstanden i overensstemmelse med KBL §§ 55 og 56.⁶³

3.4.3.3 Bygge- og anlægsarbejder

Er arbejdet ifølge en **entreprisekontrakt** påbegyndt, kan *bygherren* i henhold til (princippet i) AB 92 § 40 kun hæve på grund af væsentlig forsinkelse, som medfører betydelige ulemper for bygherren, eller som i øvrigt er af afgørende betydning for bygherren. Desuden kan bygherren hæve, hvis det udførte arbejde

---

⁶³ For hele afs. 3.4.3.2; Gomard 2, s. 171-173

er af en sådan kvalitet, at det må formodes, at entreprenøren ikke kan fuldføre arbejdet uden væsentlige mangler.

Entreprenøren kan hæve en entrepriseaftale ved bygherrens misligholdelse i form af væsentlig forsinkelse som følge af bygherrens forhold, hvis forsinkelsen er af afgørende betydning for entreprenøren, jf. (princippet i) AB 92 § 41, stk. 2. Ophævelsen har kun virkning for fremtiden, således at entreprenøren skal betales for det indtil ophævelsen udførte arbejde.

I alle tilfælde forudsætter ophævelse, at den ophævende part giver skriftligt påkrav til den misligholdende part.⁶⁴

3.4.3.4 Vedvarende kontrakter

Ophæves en *vedvarende kontrakt*, dvs. en kontrakt indgået på opsigelsesvilkår, som løber indtil opsigelse, sker ophævelse som udgangspunkt kun med virkning for fremtiden (**ophævelse ex nunc**). Det betyder, at selvom en realdebitor berettiget hæver kontrakten, skal han svare vederlag for tiden indtil ophævelsen. En sådan kontrakt kan f.eks. være en *lejekontrakt* eller en aftale om *personligt arbejde* eller en længerevarende kontrakt indgået for et bestemt tidsrum eller med et bestemt formål for øje, f.eks. en entreprisekontrakt.⁶⁵

Det har været diskuteret, om der i tilfælde af oprindelig misligholdelse i forbindelse med vedvarende og længerevarende kontraktforhold skal ske ophævelse med tilbagevirkende kraft (**ophævelse ex tunc**). I mange tilfælde vil en ophævelse ex nunc dog have samme konsekvens som en ophævelse med tilbagevirkende kraft via reglerne om ugyldighed, forholdsmæssigt afslag og erstatning, hvorfor diskussionen formentlig mest er akademisk.⁶⁶

---

⁶⁴ For hele afs. 3.4.3.3; Gomard 2, s. 173-175

⁶⁵ Gomard 2, s. 175-176

⁶⁶ Gomard 2, s. 176-179

4. FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG

4.1 BEGREBET FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG

Et **forholdsmæssigt afslag** er en (efter)regulering af prisen for en ukontraktmæssig ydelse, således at det aftalte forhold mellem pris og værdien af kontraktmæssig realydelse bevarer.⁶⁷

Forholdsmæssigt afslag kan bringes i anvendelse, når der foreligger en værdiforringende faktisk eller retlig mangel ved en ydelse.

4.2 ANVENDELSE AF FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG

Forholdsmæssigt afslag i vederlaget for ydelser har for *køb af løsøre* hjemmel i KBL §§ 42 og 43 og for *leje af fast ejendom* i LL §§ 11, stk. 2, 15 og 16, stk. 2, men gælder også som almindelig obligationsretlig misligholdelsesbeføjelse i alle kontraktforhold, hvor et afslag lader sig beregne på samme måde som køb.

Ophævelse af en kontrakt udelukker krav om forholdsmæssigt afslag. Ophæves en vedvarende eller længerevarende kontrakt *ex nunc*, vil forholdsmæssigt afslag dog kunne kræves for tiden indtil ophævelse.

Som udgangspunkt kan forholdsmæssigt afslag kun kræves for mangler og ikke forsinkelse med leveringen af en ydelse. Der kan kræves forholdsmæssigt afslag både ved kvalitets- og kvantitetsmangler.

Det er hverken en forudsætning for krav om et forholdsmæssigt afslag, at en mangel er væsentlig, eller at realdebitor er ansvarlig for misligholdelsen.⁶⁸

4.3 BEREGNING AF FORHOLDSMÆSSIGT AFSLAG

4.3.1 Betingelser for at kunne beregne et afslag

Et forholdsmæssigt afslag kan beregnes og således gennemføres, når

---

⁶⁷ Gomard 2, s. 181

⁶⁸ For hele afs. 4.2; Gomard 2, s. 181-187

- 1) en given misligholdelse forringer værdien af ydelsen⁶⁹,
- 2) vederlaget er deleligt, eller værdiforringelsen kan beregnes som et pengebeløb, og
- 3) det er muligt at foretage særskilte vurderinger af ydelsens værdi, som den er, og af ydelsens værdi som den ville have været uden den påberåbte fejl.⁷⁰

Selve **beregningen af et forholdsmæssigt afslag** sker som en reduktion af den aftalte købesum (eller af værdien af andet vederlag) efter forholdet mellem værdien af den præsterede mangelfulde ydelse og den værdi, som ydelsen ville have haft i mangelfri stand.⁷¹ Dette kan illustreres på følgende måde:

$$\text{Den reducerede pris} = \text{den aftalte pris} \times \frac{\text{værdien af den mangelfulde ydelse}}{\text{værdien af en mangelfri ydelse}}$$

4.3.2 Det afgørende tidspunkt for afslagsberegningen

Det forholdsmæssige afslags størrelse bestemmes af forholdet mellem værdierne af mangelfuld og mangelfri ydelse på tidspunktet for leveringen.⁷²

4.3.3 Det afgørende tidspunkt for mangelbedømmelsen

Omfanget af kreditors krav må beregnes på baggrund af manglens omfang på det tidspunkt, hvor kreditor blev eller burde være blevet opmærksom på manglen, også selvom manglen på tidspunktet for risikoovergangen var mindre.^{73 74}

---

⁶⁹ I forbrugerkøb kan "passende afslag" gives også for ikke-værdiforringende mangler, jf. KBL § 78, stk. 1, nr. 3

⁷⁰ Gomard 2, s. 190-191

⁷¹ Gomard 2, s. 192

⁷² Gomard 2, s. 194-195

⁷³ Om en ydelse overhovedet er mangelfuld beror på, om manglen - eller anlægget for denne, jf. U 2014.3715H - er til stede på tidspunktet for risikoens overgang, Gomard 2, s. 195.

⁷⁴ Gomard 2, s. 195-196

4.4 PROBLEMER VED AFSLAG - GRÆNSER FOR AFSLAG?

4.4.1 Problemer ved afslag

Kreditor kan kun kombinere et krav om forholdsmæssigt afslag med et krav om erstatning af debitor (forudsat erstatningsbetingelserne er opfyldt), såfremt kravene ikke overlapper hinanden. Kreditor kan således ikke:

- både kræve mindreværdien af en mangelfuld genstand erstattet og samtidig kræve et afslag i købesummen for samme forringelse.⁷⁵
- kræve forholdsmæssigt afslag, hvis debitor har ret til at afhjælpe en mangel og gennemfører afhjælpningen. Det skyldes, at afslagsbeføjelsen ikke kan anvendes til at kompensere for et tab, der er tidsmæssigt begrænset. Kan debitor kræve afhjælpning, må han dog efter omstændighederne lade sig nøje med et forholdsmæssigt afslag, hvor afhjælpning er umulig eller urimeligt omkostningskrævende.⁷⁶

4.4.2 Grænser for afslag?

Det er omtvistet, om sælger kan *afværg*e et *forholdsmæssigt afslag* ved at *tilbyde handlens tilbagegang*, såfremt et forholdsmæssigt afslag kan bedømmes som et forudsætningssvigt for sælger. Efter omstændighederne vil sælger kunne komme igennem med et sådant synspunkt, hvor køber kræver et forholdsmæssigt afslag på 100 %.⁷⁷

---

⁷⁵ Gomard 2, s. 197

⁷⁶ Gomard 2, s. 197-198

⁷⁷ Gomard 2, s. 198-200

5. POSITIV OPFYLDELSESINTERESSE

5.1 BEGREBET POSITIV OPFYLDELSESINTERESSE

En kontrahents økonomiske interesse i, at kontrakten bliver rigtigt opfyldt, kaldes **positiv opfyldelsesinteresse**.

En person kan kun blive erstatningsansvarlig, såfremt der er et ansvarsgrundlag, og alle de almindelige erstatningsbetingelser er opfyldt.

Er erstatningsbetingelserne opfyldt, og kræves erstatningens omfang beregnet som kontrahentens positive opfyldelsesinteresse, betyder det således, at han økonomisk ønskes stillet, som om kontrakten var opfyldt korrekt in natura.⁷⁸

5.2 ANSVARSGRUNDLAGET FOR KRAV OM OPFYLDELSESINTERESSEN

5.2.1 Culpareglen

HR: **Culpareglen** har positiv lovhjemmel i f.eks. KBL §§ 23 og 42, stk. 2, og LL § 10, stk. 2, men gælder tillige på ulovbestemt grundlag som den almindelige erstatningsregel i alle kontraktforhold.

U1: Reglen er fraveget i lovgivningen.

U2: Andet er særligt indiceret på grund af tradition eller tungtvejende grunde.

U3: Debitor har afgivet en garanti, hvorefter debitor skal udrede erstatning til kreditor, såfremt garantien svigter. I så fald er ansvaret for debitor objektivt og ikke betinget af culpa, jf. (princippet i) KBL § 42, stk. 2

Efter culpareglen er det for det første nødvendigt at tage stilling til, hvilke forpligtelser kontraktforholdet påfører kontrahenten ved fortolkning og supplerings af udfyldende retsregler. For det andet må der tages stilling til, om kontrahenten har udvist den omtanke og omhu, som de foreliggende omstændigheder kræver.

---

⁷⁸ For hele afs. 5.1; Gomard 2, s. 225-229

Ansvar for erhvervsdrivende i forbindelse med en aftale indgået som led i dette erhverv bedømmes på baggrund af en **professionsnorm**, dvs. ud fra, hvad der vil kunne forventes af folk i professionen, som har påtaget sig tilsvarende opgave.

Består en kontrahents ydelse i at yde kreditor rådgivning eller give ham en eller flere oplysninger, og findes denne rådgivning/oplysning at være erstatningspådragende, vil erstatningen skulle opgøres som det tab, kreditor lider ved at have stølet på rådet eller oplysningen (**tillidsinteressen**) - og *ikke* som det økonomiske resultat, kreditor ville have opnået, såfremt rådgivningen/oplysningen havde været korrekt (**forventningsinteressen**), medmindre kontrahentens oplysning er at betragte som en garanti.

Som udgangspunkt har en kontrakt kun virkning mellem aftaleparterne. Det beror dog på en fortolkning af aftalen, om det har været parternes hensigt også at give en eller flere tredjemænd mulighed for at støtte ret på en erklæring eller anden ydelse ifølge kontrakten.⁷⁹

5.2.2 Ansvar for mangler ved speciesforpligtelser

Uanset ordlyden af KBL § 42 er sælgers ansvar i *speciesløsørekøb* en almindelig culpavurdering. Det nærmere indhold af **culpastandarden** er for så vidt angår forbrugerkøb kodificeret i KBL § 80, men princippet i bestemmelsen gælder i alle speciesløsørekøb. Således vil sælgeren ifalde ansvar, jf. (princippet i) KBL § 80, stk. 1, hvis:

- 1) sælgeren har handlet i strid med almindelig hæderlighed
- 2) sælgeren har givet køberen vildledende oplysninger, som han ikke havde føje til at anse for korrekte
- 3) sælgeren har forsømt at give køberen oplysning om en mangel, som han kendte eller burde kende
- 4) genstanden savner egenskaber, som må anses tilsikrede, eller

---

⁷⁹ For hele afs. 5.2.1; Gomard 2, s. 230-233

- 5) hvis manglen efter køkets indgåelse er forårsaget ved sælgerens forsømmelse.

Reglerne for *køb af en bestemt fast ejendom* er de samme som ved køb af speciesløsøre.⁸⁰

5.2.3 Regler om ansvar for andres fejl

5.2.3.1 Arbejdsgiveransvaret efter DL 3-19-2

En *arbejdsgiver* er ansvarlig for ansatte medarbejdere samt andre, der yder bistand med forberedelsen eller opfyldelsen af kontrakten, såfremt arbejdet med at yde denne bistand er eller kunne have været tilrettelagt og ledet af virksomheden som arbejdsgiver, jf. DL 3-19-2 og U 1991.106 H.

En kontrahent er ansvarlig for misligholdelse af en aftale, som skyldes en medarbejder, uanset at adfærden ikke tjener til opfyldelse af kontrakten eller er af helt *abnorm karakter*, så længe adfærden har forbindelse med medarbejderens stilling eller hverv, jf. U 1964.806 H.

Hvor misligholdelse af en kontrakt skyldes, at en medarbejder ved underslæb eller andet uredeligt forhold tilegner sig eller forbruger midler, som var beregnet til opfyldelse af en kontrakt, fritager det ikke arbejdsgiveren for (hæftelses)ansvar, jf. U 1950.174 H.⁸¹

5.2.3.2 Regler, der går videre end DL 3-19-2

En række lovregler pålægger en kontrahent ansvar for en videre kreds af personer end dem, der er omfattet af DL 3-19-2. Dette er tilfældet for *lejere af fast ejendom, skibsredere og vognmænd*.

HR: En kontrahent er ansvarlig for fejl begået af **selvstændigt virkende tredjemænd**, f.eks. underleverandører eller underentreprenører. Dette gælder, selvom medkontrahenten ved og har accepteret, at der til opfyldelsen af aftalen anvendes selvstændige næringsdrivende.

---

⁸⁰ For hele afs. 5.2.2; Gomard 2, s. 234-235

⁸¹ For hele afs. 5.2.3; Gomard 2, s. 238-241

U1: Debitor hæfter imidlertid ikke for fejl i relation til opgaver og forpligtelser, som ikke følger af kontrakten med kreditor.

U2: Debitor hæfter heller ikke for en selvstændigt virkende tredjemand, hvis risiko- og ansvarsreglerne for debtors ydelse er at anse for udtømmende.

U3: Debitor vil efter omstændighederne ikke hæfte for opfyldelse af en biforpligtelse, som er overladt til tredjemand, hvis det på forhånd måtte stå kreditor klart, at debitor eller hans folk ikke selv ville foretage opfyldelseshandlingerne.⁸²

5.3 ANSVARSREGLER MILDERE END CULPAREGLEN

En **skade, som skadevolderen har forvoldt i privatlivet** og ikke ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed, og som er dækket af skadelidtes **tingsforsikring** eller **driftstabsforsikring**, kan kun kræves erstattet af skadevolderen, såfremt denne har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, jf. EAL § 19.⁸³

Ved **gaveløfter** vil gavemodtageren i almindelighed ikke kunne gøre gældende, at gaven lider af mangler. Gavegiveren vil uanset evt. regler om objektivt ansvar alene være ansvarlig som følge af forsæt eller grov uagtsomhed.⁸⁴

5.4 ANSVARSREGLER STRENGERE END CULPAREGLEN

5.4.1 Ansvar for opfyldelse af en genusforpligtelse

KBL er udformet med henblik på løse køb. Det er tvivlsomt, hvorvidt reglerne kan tages til indtægt for et generelt princip for genuslignende forpligtelser i andre kontrakter end køb. Et sådant genuslignende ansvar kan i højere grad komme på tale i tilfælde af forsinkelse frem for mangler, og ansvaret er mere nærliggende, jo større valgfrihed debitor har til opfyldelse af sin forpligtelse.⁸⁵

HR: Genusdebitor er ansvarlig ved misligholdelse af sin ydelse.

---

⁸² For hele afs. 5.2.3.2; Gomard 2, s. 241-245

⁸³ Gomard 2, s. 245-246

⁸⁴ Gomard 2, s. 246-247

⁸⁵ Gomard 2, s. 257-262

U1: Genusdebitor er ikke ansvarlig, jf. (principperne i) KBL § 24 (forsinkelse) og § 43, stk. 3 (mangler), såfremt han har været forhindret i at opfylde sin pligt på grund af en udefrakommende begivenhed,

- 1) som gør opfyldelse praktisk talt uovervindelig, og
- 2) hindringen skyldes en omstændighed, der som krig eller indførselsforbud er så ekstraordinær, at parterne ikke i almindelighed vil have taget sådanne begivenheder i betragtning ved indgåelse af kontrakten.

U2: Der kan være særlige holdepunkter for at fravige bestemmelserne (principperne) i KBL §§ 24 og 43. Har parterne ved aftaleindgåelsen anset det for sandsynligt eller muligt, at en vis hindring vil indtræde, kan kontrakten efter omstændighederne fortolkes således, at debitor har påtaget sig risikoen for indtræden af en begivenhed, der som f.eks. krig normalt vil fritage debitor for ansvar.⁸⁶

U3: (Princippet i) KBL § 24 kan endvidere fraviges eller præciseres ved aftale, således at området for ansvarsfrihed for debitor enten udvides eller skærpes.⁸⁷

En part, der ikke kan opfylde en indgået aftale på grund af opfyldeshindringer, skal underrette den anden part herom. Undladelse heraf medfører ansvar for tab, som kreditor kunne have undgået, hvis han havde fået en sådan meddelelse, uagtet at debitor som udgangspunkt havde været ansvarsfri efter (princippet i) KBL § 24.⁸⁸

Betaling af penge kan støde på vanskeligheder, som har karakter af force majeure, f.eks. valutarestriktioner, blokadeforanstaltninger eller bankstrejke. Debitor er ansvarlig for det tab, kreditor lider ved at få for sen betaling, medmindre hindringerne for betaling er ansvarsbefriende efter grundsætningen i KBL § 30, der henviser til KBL § 24, og reglen om valutatab i GBL § 7. Såfremt det blot er den aftalte betalingsmåde, der viser sig at være uigennemførlig, er debitor i almindelighed forpligtet til at betale på anden måde.⁸⁹

---

⁸⁶ Gomard 2, s. 255

⁸⁷ Gomard 2, s. 256f

⁸⁸ Gomard 2, s. 255f

⁸⁹ Gomard 2, s. 262

5.4.2 Manglende økonomisk evne (pengemangel)

Der gælder et *objektivt ansvar* for **pengemangel** for debitor. Har debitor ikke midler til at opfylde kontrakten, er han ansvarlig herfor, uanset at der intet er at bebrejde ham. Ekstra økonomiske belastninger f.eks. som følge af konjunkturudviklinger, leverandørsvigt, uheld i produktion eller afsætning eller lignende bærer debitor risikoen for. Kun helt ekstraordinære og uventede prisstigninger kan bringe debtors forpligtelse til ophør.⁹⁰

5.4.3 Debtors uvidenhed om sin forpligtelse

Debitor er erstatningsansvarlig for et kontraktbrud, der skyldes **debtors uvidenhed om sin forpligtelse**, uanset om uvidenheden kan bebrejdes ham. Begår debitor kontraktbrud, fordi han ikke mener sig forpligtet som følge af en **retsvildfarelse**, idet han fortolker aftalen eller retsregler forkert, er han erstatningsansvarlig. Debitor antages ligeledes at være erstatningsansvarlig, hvor uvidenheden er en følge af en faktisk vildfarelse, f.eks. hvor virksomhedens ordrebog er forsvundet på grund af brand eller en computervirus.

Debitor er ikke erstatningsansvarlig, hvis kreditor findes ikke at have opfyldt en naturlig pligt til at minde debitor om hans forpligtelse eller opklare en misforståelse.⁹¹

5.4.4 Vanhjemmel og andre retsmangler

Debitor er ubetinget ansvarlig for **oprindelig vanhjemmel** og anden egentlig **retsmangel**, der forelå ved aftaleindgåelsen, jf. (principperne i) KBL § 59 og GBL § 9.

Efterfølgende vanhjemmel bedømmes på samme vis som faktiske mangler.⁹²

---

⁹⁰ Gomard 2, s. 247f

⁹¹ For hele afs. 5.4.3; Gomard 2, s. 262-263

⁹² Gomard 2, s. 264

5.4.5 Garanti

En *garanti* har retsvirkning efter sit indhold, men går ofte ud på at udrede erstatning til kreditor, såfremt garantien svigter. I så fald er ansvaret for debitor objektivt og ikke betinget af culpa, jf. (princippet i) KBL § 42, stk. 2.⁹³

5.4.6 Casus mixtus og obligatio perpetuatur

En debitor, der med forsæt handler i strid med bestemmelser i kontrakten og derved fremkalder en større eller dog en anden risiko for, at kreditor vil lide skade, end kreditor kunne have forudset ved kontraheringen, er ansvarlig for skade, der opstår ved, at denne øgede eller ændrede risiko realiseres, også selv om skadens indtræden er hændelig, f.eks. hvis en hændelig skade indtræder under en aftalestridig transport (***casus mixtus cum culpa***).⁹⁴

Debitor er vistnok ansvarlig for opfyldeshindringer, der indtræder, efter at opfyldelsen er blevet forsinket som følge af debitorens fejl, selvom opfyldeshindringen isoleret set er upåregnelig eller har karakter af force majeure og ikke kan tilregnes ham (***obligatio perpetuatur***).⁹⁵

5.4.7 Særregler om ansvarsgrundlaget i enkelte kontrakttyper

Ved **lån til brug** er låntager objektivt ansvarlig for skade på det lånte, såfremt lånet alene er i låntagers interesse, jf. DL 5-8-1 og U 1961.618/2 V.

Lovgivningen om *transport* indeholder særlige ansvarsregler.⁹⁶

5.5 ØKONOMISK TAB OG KAUSALITET

Kreditor har kun krav på erstatning for tab, der indtræder som følge af et kontraktbrud, som debitor er ansvarlig for (**kausalitet**). Kun økonomiske tab kan kræves erstattet. Kun udgifter, som kreditor har afholdt som følge af misligholdelsen, kan kræves erstattet.

---

⁹³ Gomard 2, s. 264-265

⁹⁴ Gomard 2, s. 265

⁹⁵ Gomard 2, s. 265-266

⁹⁶ Gomard 2, s. 266

Tab, der er en følge af en værdiforringende mangel, kan som hovedregel kræves erstattet, selvom køber eller bygherre erkender, at han ville have været villig til at betale samme pris, dersom debitor havde givet oplysning om manglen før aftaleindgåelsen.

Det er uafklaret, i hvilket omfang der kan kræves erstatning for **tab af chance**, f.eks. hvor en virksomhed uretmæssigt er blevet udelukket fra deltagelse i en konkurrence.⁹⁷

5.6 ERSTATNINGENS OMFANG

5.6.1 Hovedreglen: Fuld erstatning

5.6.1.1 Hovedregel og undtagelser

HR: Er debitor ansvarlig for misligholdelse af kontrakten, har kreditor krav på en erstatning, der har en sådan størrelse, at han i økonomisk henseende stilles, som om kontrakten var blevet rigtigt opfyldt.

U: Hvis en af de i pkt. 5.6.1.2- 5.6.2.1 nævnte modifikationer finder anvendelse.

Fuld erstatning af kreditors interesse i rigtig, kontraktmæssig opfyldelse (**positiv opfyldelsesinteresse**) er differencen mellem kreditors økonomiske situation, som den ville have været, hvis kontrakten var blevet behørigt opfyldt og kreditors situation, som den faktisk er efter misligholdelsen. Kreditors tab kan både bestå i påførte udgifter og mistede indtægter.

Hæver kreditor kontrakten, udgør erstatningen typisk differencen mellem markedsværdien eller udgift til nyanskaffelse og vederlaget til debitor. Har kreditor haft fordel af ydelsen, indtil ophævelsen sker, må værdien heraf fradrages erstatningsbeløbet.

Fastholder kreditor kontrakten, vil principperne for erstatningsopgørelsen variere alt efter misligholdelsens karakter, dvs. om der foreligger forsinkelse, mangel eller andet. Er en ydelse mangelbehæftet, kan erstatningen fastsættes til ydelsens værdiforringelse eller udgiften til reparation/afhjælpning af manglen.⁹⁸

---

⁹⁷ For hele afs. 5.5; Gomard 2, s. 267-270

⁹⁸ For hele afs. 5.6.1.1; Gomard 2, s. 270-276

5.6.1.2 Prisdifferencetab

Prisdifferencetabet er den merpris, som kreditor må betale for at få den pågældende ydelse leveret fra anden side, jf. (princippet i) KBL §§ 25, 30 og 45. Merprisen kan enten opgøres med udgangspunkt i et faktisk dækningskøb eller i markedsprisen. Det er op til kreditor, om han ønsker at foretage et dækningskøb eller ej. Kreditor kan naturligvis ikke få fuld erstatning for et dækningskøb af en ydelse, som ikke kvantitets- og kvalitetsmæssigt svarer til den aftalte ydelse.

Kreditor kan ikke på samme tid kræve et prisdifferencetab erstattet og samtidig få erstatning for sine kontraheringsomkostninger, medmindre han påføres ekstra omkostninger i forbindelse med et dækningskøb.⁹⁹

5.6.1.3 Avancetab

Kreditor kan få erstattet den *avance*, han er gået glip af på grund af debtors misligholdelse, som ved køb og salg er forskellen mellem indkøbspris og videre-salgspris. Sælger vil typisk have et **avancetab**, idet han vil være gået glip af et (videre)salg, mens køber normalt ikke vil have pådraget sig et avancetab, da han vil kunne skaffe varen andetsteds fra (og kræve prisdifferencen erstattet).

Kreditor kan ikke samtidigt kræve erstatning for sin bruttoavance og sine omkostninger i forbindelse med aftalen. Kreditor kan dog godt kræve sine omkostninger dækket i kombination med et krav om *nettofortjenesten*, dvs. fortjenesten ud over omkostningerne.¹⁰⁰

5.6.1.4 Driftstab (erstatning af tidsinteresse)

Krav om erstatning for opfyldelsesinteressen omfatter også afsavn eller **tidsinteressen**, dvs. det økonomiske tab ved ikke eller ikke fuldt ud at kunne udnytte ydelsen i tiden mellem den aftalte og den senere faktiske leveringstid eller det tidspunkt, da en mangel ved ydelsen er blevet eller kunne være afhjulpet.

Et **driftstab** vil kreditor dog i mange tilfælde kunne undgå eller begrænse, hvorfor erstatning herfor helt eller delvist vil kunne afskæres som følge af egen skyld, tabsbegrænsning eller manglende **adækvans**.

---

⁹⁹ For hele afs. 5.6.1.2; Gomard 2, s. 276-279

¹⁰⁰ For hele afs. 5.6.1.3; Gomard 2, s. 279-282

Afsavn af ting til personligt brug udgør normalt ikke et økonomisk tab og vil således ikke kunne kræves erstattet.¹⁰¹

5.6.1.5 Ekstraordinære omkostninger, kundetab, følgeskader mv.

En misligholdelse af en kontrakt kan påføre kreditor ekstraordinære omkostninger eller forårsage skader på kreditors øvrige virksomhed, f.eks. ved *kundetab*, *formuetab* samt *skade på kreditors og medarbejdernes person*. Sådanne tab er principielt omfattet af opfyldelsesinteressen, men vil i særlig høj grad kunne reduceres efter reglerne om adækvans.¹⁰²

5.6.1.6 Compensatio lucri cum damno

Har skadelidte også haft en fordel af kontraktforholdet, skal fordelene efter omstændighederne fratrækkes i erstatningsopgørelsen. Tre grundlæggende betingelser taler for, at ***compensatio lucri cum damno*** kan komme på tale:

- 1) fordel og tab skal være forårsaget af samme begivenhed
- 2) forårsagelsen skal være adækvat
- 3) der skal være en vis nærmere forbindelse mellem fordel og tab (komputabilitet).

Opfyldelse af disse betingelser er en nødvendig men ikke tilstrækkelig forudsætning for at fradrage en fordel.¹⁰³

5.6.1.7 Skade og tab, som kreditor kunne og burde have undgået

Debitors forpligtelse til at erstatte kreditor det tab, denne lider som følge af kontraktbrud, som debitor er ansvarlig for, omfatter ikke tab, som kreditor kunne have undgået ved at træffe sædvanlige eller rimelige foranstaltninger til begrænsning af sit tab (**egen skyld**).

---

¹⁰¹ For hele afs. 5.6.1.4; Gomard 2, s. 282-283

¹⁰² Gomard 2, s. 283-285

¹⁰³ Gomard 2, s. 286

Omvendt medfører kreditors **tabsbegrænsningsforpligtelse**, at debitor skal erstatte de udgifter, kreditor med føje har afholdt for at begrænse sit tab, uanset om tabsbegrænsningen lykkes eller ej.

Kreditor skal underrette debitor om misligholdelsen, hvis debitor har mulighed for at begrænse tabets omfang. Kreditors undladelse heraf kan medføre reduktion i erstatningskravet med det beløb, debitor kunne have sparet.

Tab, der skyldes kreditors manglende økonomiske evne, kan sædvanligvis ikke kræves erstattet.¹⁰⁴

5.6.1.8 Medskyld og viden (ond tro) hos kreditor

Har kreditor ved uforsvarlig adfærd medvirket til den skade, han har lidt som følge af et kontraktbrud, nedsættes hans erstatningskrav efter den almindelige erstatningsretlige regel om nedsættelse af ansvaret efter culpareglen på grund af *egen skyld*. Erstatningsansvaret nedsættes efter skyldgraden hos kreditor.

Hvor der efter lovgivningen påhviler debitor et objektivt ansvar, bortfalder dette, hvis kreditor på aftaletidspunktet var i ond tro om den foreliggende hindring for aftalens opfyldelse, jf. (principperne i) KBL § 59 og GBL § 9.

Har kreditor kendskab til en fejl ved ydelsen forinden aftalens indgåelse, vil der som regel ikke være tale om en mangel, jf. princippet om **caveat emptor** i KBL § 47.

Oprindelig ond tro hos kreditor angående fejl ved tilblivelsen af debtors løfteerklæring medfører i almindelighed ugyldighed, jf. aftalelovens §§ 29-33.¹⁰⁵

5.6.1.9 Adækvans (påregnelighed og årsagsforbindelse)

Kreditor kan alene forlange tab erstattet af debitor, der er en følge af misligholdelsen, og som var påregnelige for debitor ved aftaleindgåelsen, eller - for så vidt angår tab som følge af skader - der skyldes debtors uforsvarlige adfærd, da

---

¹⁰⁴ For hele afs. 5.6.1.7; Gomard 2, s. 287-290

¹⁰⁵ For hele afs. 5.6.1.8; Gomard 2, s. 290-291

den uforsvarlige adfærd fandt sted (**adækvans**). Påregneligt betyder i denne sammenhæng, hvad folk fornuftigvis ville regne med og tage i betragtning.¹⁰⁶

5.6.2 Særlige regler og grundsætninger om begrænsning af erstatningens størrelse

5.6.2.1 Begrænsning af erstatningens størrelse til et normalt tab uden lovhjemmel

Der gælder ikke en almindeligt gældende grundsætning om begrænsning af ansvaret til det normale tab. Erstatningsbyrder, der er særligt tyngende og urimelige, kan dog efter omstændighederne nedsættes.

Parterne i et kontraktforhold kan aftale et maksimum for erstatningens størrelse. En sådan aftale kan efter omstændighederne anses for vedtaget, selvom den er ensidigt udformet af den ene aftalepart.

Har en part trods mulighed og anledning undladt at oplyse om, at genstande er særligt værdifulde eller sensible, er erstatning for skade på genstandene i praksis blevet reduceret til det nogenlunde sædvanlige i aftaler om *transport, forvaring, bearbejdelse og lignende*.¹⁰⁷

5.7 SÆRREGLER OM PENGEFORPLIGTELSER: RENTER OG VALUTAKURSTAB

5.7.1 Renter

Kreditor har kun krav på renter af sit tilgodehavende for tiden før forfaldsdagen (**kreditrente**), hvis dette er aftalt eller følger af handelsbrug eller anden sædvane, jf. RL § 2. Kreditrente løber videre efter forfaldsdagen, jf. RL § 7, stk. 3.

Kreditor har krav på rente med den legale rentesats for tiden efter forfaldsdagen (**morarente**). Retten indtræder fra forfaldsdagen, hvis denne er fastsat i forvejen, jf. RL § 3, stk. 1. Hvor forfaldsdagen ikke er fastsat i forvejen, kan morarente først kræves 30 dage efter, at kreditor har afsendt eller fremsat anmodning om betaling, jf. RL § 3, stk. 2.

---

¹⁰⁶ Gomard 2, s. 292

¹⁰⁷ For hele afs. 5.6.2.1; Gomard 2, s. 296-299

EKSAMENSTIP:

Overvej i en opgave om aftalekoncipering, hvad parterne mest hensigtsmæssigt kunne have reguleret. Find evt. inspiration i opgavens faktum.

- Hvad skal præsteres hvornår?
- Hvad skal præsteres hvor?
- Hvad skal præsteres i hvilken kvalitet?
- Hvad er vederlaget, og hvordan skal betaling ske?
- Hvad skal der ske i tilfælde af misligholdelse?
- Skal aftalen have en bestemt varighed?
- Skal aftalen kunne opsiges med et bestemt varsel?

Under alle omstændigheder kan kreditor kræve **procesrente** fra den dag, han indleder retsforfølgning, jf. RL § 3, stk. 4, og § 8.

RL kan som udgangspunkt fraviges ved aftale eller ved handelsbrug og sædvane, jf. RL § 1, stk. 3. RL indeholder dog visse - hovedsageligt forbrugerbeskyttende - undtagelser, jf. RL § 1, stk. 4, 2. pkt., og § 7, stk. 1.

Rentesatsen for kreditrente følger af aftale eller sædvane. Morarentesatsen er som udgangspunkt en årlig rente svarende til Nationalbankens årlige udlånsrente plus 8 procentpoint, jf. RL § 5.

Såfremt debitor har pligt til at svare rente, består denne pligt, indtil betaling sker, eller betalingsforpligtelsen ophører, f.eks. på grund af forældelse eller deponering. Pligt til at betale rente forudsætter ikke ansvar hos debitor.¹⁰⁸

5.7.2 Tab, som ikke dækkes af renten

Kreditor kan kræve, at debitor betaler hans rimelige og relevante omkostninger ved **udenretlig inddrivelse af fordringen**. Kreditor kan for én rykkerskrivelse kræve et gebyr af højst 100 kr., jf. RL §§ 9a og 9b.

---

¹⁰⁸ For hele afs. 5.7.1; Gomard 2, s. 299-303

Erstatning for tab, som renten ikke dækker, kan kræves af kreditor, såfremt de almindelige erstatningsbetingelser er opfyldt.¹⁰⁹

5.7.3 Kurstab ved fordringer i fremmed valuta

HR: Har parterne aftalt, at betaling skal ske i fremmed valuta, og lider kreditor et tab, fordi der betales for sent, og kursen på den pågældende valuta er faldet, er debitor erstatningsvarlig for **kurstabet**, jf. (princippet i) GBL § 7, stk. 2.¹¹⁰

U1: Debitor skal ikke svare erstatning for kurstab, hvis betalingsforsinkelsen beror på kreditors forhold, jf. (princippet i) GBL § 7, stk. 3.

U2: Debitor skal heller ikke svare erstatning for kurstab, der skyldes lovgivningsforanstaltninger, standsninger i den almindelige samfærdsel eller lignende uovervindelige hindringer, som debitor ikke burde have regnet med ved gælds-brevets udstedelse, jf. (princippet i) GBL § 7, stk. 3.

---

¹⁰⁹ For hele afs. 5.7.2; Gomard 2, s. 303

¹¹⁰ Gomard 2, s. 304

6. NEGATIV KONTRAKTINTERESSE

6.1 KONTRAHERING KAN VÆRE EN ANSVARSPÅDRAGENDE OG SKADEVOLDENDE HANDLING

Den negative kontraktinteresse er kreditors økonomiske interesse i at blive stillet, som om han ikke havde indgået kontrakten. Den negative kontraktinteresse kan derfor bl.a. omfatte:

- *kreditors kontraheringsomkostninger*
- *udgifter til opfyldelse, f.eks. forsendelsesomkostninger*
- *tab på grund af debtors manglende underretning om misligholdelse*
- *disponeringstab*, dvs. det tab kreditor lider ved at have undladt at kontrahere til anden side. Erstatning for et påstået disponeringstab vil dog ofte afskæres eller reduceres på grund af manglende årsagsforbindelse eller adækvans, eller fordi tabet ikke har været uundgåeligt. Den negative kontraktinteresse kan derimod aldrig omfatte en mistet fortjeneste forbundet med indgåelse af kontrakten.¹¹¹

De almindelige erstatningsbetingelser, herunder krav om årsagsforbindelse og adækvans, gælder både ved erstatning opgjort som negativ og positiv kontraktinteresse. Der henvises til gennemgangen under positiv opfyldelsesinteresse.¹¹²

Som nævnt kan en part kun kræve positiv opfyldelsesinteresse, såfremt parterne har indgået en gyldig aftale. Da kravet om den negative kontraktinteresse skal stille kreditor, som om han ikke havde indgået en kontrakt, er kravet ikke betinget af, at der foreligger en gyldig aftale.

Erstatning opgjort efter princippet om negativ kontraktinteresse kan således komme på tale ved en aftales ugyldighed, resultatløse forhandlinger, urigtige oplysninger eller råd samt gyldige kontrakter ophævet *ex tunc*.¹¹³

---

¹¹¹ Gomard 2, s. 310-311

¹¹² Gomard 2, s. 311

¹¹³ Gomard 2, s. 311

6.2 UGYLDIGE KONTRAKTER

Hvis en aftale er *ugyldig*, kan kreditor kræve erstatning på baggrund af den negative kontraktinteresse, hvis erstatningsbetingelserne er opfyldt. Krav om negativ kontraktinteresse kan rejses både i tilfælde af svage og stærke ugyldighedsgrunde.

Ansvarsgrundlaget er culpa. Debitor er i almindelighed erstatningsansvarlig, hvis han har udvist en uforsvarlig adfærd ved kontraheringen (*culpa in contrahendo*), f.eks. ved at fremkalde et løfte ved brug af urigtige oplysninger eller ved at udnytte kreditors vildfarelse.^{114 115}

6.3 RESULTATLØSE KONTRAKTFORHANDLINGER

HR: Parterne i en *kontraktforhandling*, der ikke munder ud i indgåelsen af en kontrakt, skal hver især bære egne omkostninger forbundet hermed.

U1: Efter omstændighederne kan en part dog kræve unødvendigt spildte udgifter erstattet, hvor modparten har handlet uforsvarligt (*culpa in contrahendo*) ved f.eks. at give urigtige oplysninger eller ved uforsvarligt at give den ene part indtryk af en seriøs forhandling.

U2: En part vil tillige kunne kræve erstatning for udgifter, der kunne være undgået, såfremt modparten rettidigt havde givet underretning om, at aftalen ikke ville blive indgået.¹¹⁶

6.4 URIGTIGE OPLYSNINGER OG FEJLAGTIGE RÅD

Består debtors forpligtelse i at levere en oplysning eller rådgivning, og er *oplysningen urigtig eller rådgivningen fejlagtig*, og er debitor erstatningsansvarlig herfor, vil erstatningen i almindelighed skulle udmåles til det tab, kreditor lider ved at stole på den urigtige oplysning eller følge det fejlagtige råd, dvs. det tab, kreditor lider ved at indrette sig i tillid til oplysningen eller rådet (**tillidsinteressen**).

---

¹¹⁴ Ved svig kan kreditor vælge at gå frem efter reglerne om ugyldighed, jf. aftalelovens § 30, og forlange den negative kontraktinteresse. Svig er imidlertid også en ansvarsbegrundende misligholdelse, og kreditor kan derfor i stedet kræve sin positive opfyldelsesinteresse erstattet.

¹¹⁵ For hele afs. 6.2; Gomard 2, s. 311-313

¹¹⁶ For hele afs. 6.3; Gomard 2, s. 313-314

Ansvar for urigtig oplysning eller fejlagtig rådgivning omfatter formentlig kun direkte og adækvate tab for adressaten til oplysningen/rådgivningen.¹¹⁷

6.5 GYLDIGE KONTRAKTER, DER HÆVES EX TUNC

Ophæves en gyldig kontrakt ex tunc, kan kreditor vælge at kræve erstatning efter princippet om negativ kontraktinteresse. Den negative kontraktinteresse kan kræves erstattet overalt, hvor der er ansvar efter kontraktansvarsreglerne, herunder efter den almindelige culparegel samt særregler såsom KBL § 24.¹¹⁸

6.6 KRAV PÅ KONTRAKTINTERESSEN OG COMPENSATIO LUCRI CUM DAMNO

Grundsætningen om *compensatio lucri cum damno* er omtalt ovenfor under pkt. 5.6.1.6 og drejer sig om, hvorvidt en opnået fordel skal fratrækkes ved erstatningsopgørelsen.

HR: Det er uden betydning for adgangen til at kræve den negative kontraktinteresse erstattet, *om parten ikke ville opnå en gevinst i kraft af kontrakten eller ligefrem ville lide et tab.*

U: Efter omstændighederne kan erstatning for forgæves omkostninger i erhvervsmæssige forhold dog nægtes ud fra en rimelighedsvurdering, hvor kontrakten ville have været tabsgivende.

En gevinst, der opnås, ved at en part senere og ikke i umiddelbar tilknytning til det erstatningspådragende kontraktforhold i form af dækningskøb/-salg indgår aftale på gunstigere vilkår, skal ikke fratrækkes i erstatningsopgørelsen.¹¹⁹

---

¹¹⁷ For hele afs. 6.4; Gomard 2, s. 314-317

¹¹⁸ Gomard 2, s. 317-321

¹¹⁹ For hele afs. 6.6; Gomard 2, s. 321-324

7. AFTALE OM FØLGERNE AF KONTRAKTBRUD

7.1 ALMINDELIGE RETSREGLER ELLER AFTALER OM KONTRAKTBRUD

De almindelige deklatoriske regler kan fraviges både ved *individuel aftale* og ved en *standardkontrakt*. Kravene til vedtagelse af vilkår i en standardkontrakt er højere end kravene til vedtagelse af vilkår i en individuelt forhandlet kontrakt. Standardvilkår fortolkes ofte mod koncipisten. Hvis medkontrahenten er forbruger, fortolkes et vilkår, der ikke har været individuelt forhandlet, på den måde, som er mest gunstig for forbrugeren, jf. aftalelovens § 38b.

Aftalefriheden er begrænset af præceptive lovregler. Dette er navnlig tilfældet i forbrugerforhold i medfør af forbrugeraftaleloven, kreditaftaleloven og købeloven. Reglerne i disse love er dog kun ufravigelige forud for en eventuel misligholdelse, og når fravigelsen er til skade for forbrugeren.

Nogle standardvilkår, herunder AB 92, er så anerkendte og udbredte, at de meget let anses for vedtaget.

Kravene til vedtagelse af et vilkår og til at fortolke det som en fravigelse af deklatorisk ret er højere ved vilkår, der angår misligholdelsesbeføjelser, end ved vilkår, der regulerer ydelserne. Vilkår om misligholdelsesbeføjelser vil også nemmere blive tilsidesat af domstolene.¹²⁰

7.2 GARANTIER OG MASKINKLAUSULER

7.2.1 Garantier

En **garanti** er en indeståelse for, at en vis tilstand består, eller for at en fremtidig udvikling vil forme sig på en bestemt måde. Kreditors ret efter garantiløftet bliver aktuel, hvis tilstanden eller udviklingen viser sig at være eller at blive anderledes end angivet - også selvom kreditor ikke efter almindelige regler, f.eks. culpareglen, vil kunne rejse krav mod debitor. En garanti forstås i almindelighed

---

¹²⁰ For hele afs. 7.1; Gomard 2, s. 353-358

som et løfte om at yde noget positivt, hvis garantien svigter, og løftet bliver aktuelt, f.eks. at erstatte, afhjælpe eller ombytte, i modsætning til en betingelse, der svigter, hvorved løftet bortfalder.

En garanti har retsvirkning efter sit indhold, og virkningerne af en garanti beror derfor først og fremmest på en fortolkning af den enkelte garantierklæring. Går en garanti i køb ud på, at en genstand har visse faktiske egenskaber, og er garantien i øvrigt tavs, udløser garantien de sædvanlige misligholdelsesbeføjelser i KBL § 42, stk. 2, jf. § 1, stk. 1.

Angår garantien ikke en bestemt periode, fortolkes garantien således, at de tilsikrede egenskaber skal være til stede ved aftaleindgåelsen. Sådanne garantier, der ikke er begrænset i tid, fortolkes i almindelighed ikke som fravigelser af de legale frister, jf. f.eks. den absolutte reklamationsfrist på to år i KBL §§ 54 og 83 (den tilsvarende frist for byggematerialer er 3 (eller maksimalt 10) år, jf. KBL § 54, stk. 3, og forældelseslovens § 3).

En garanti behøver ikke at betegne sig "garanti". Om et løfte har garantivirkning, afhænger af erklæringens indhold og fortolkningen heraf. En garanti kan eventuelt også være stiltiende.¹²¹

7.2.2 Maskinklausuler

En **maskinklausul** forpligter almindeligvis en leverandør til at afhjælpe en mangel ved det leverede eller reparerede og begrænser til gengæld kreditors adgang til at påberåbe sig andre misligholdelsesbeføjelser.

Ret til erstatning begrænses kun, hvis dette er udtrykkeligt aftalt. Er sælgers afhjælpningsforsøg forgæves, kan køber hæve kontrakten og kræve erstatning. Er erstatningens omfang begrænset til direkte tab, således at erstatning ikke omfatter f.eks. driftstab, kan kreditor alligevel kræve erstatning i almindeligt omfang, hvis debitor ikke kan eller vil afhjælpe.¹²²

---

¹²¹ For hele afs. 7.2.1; Gomard 2, s. 358-360

¹²² Gomard 2, s. 361

7.2.3 Mangelfrihedsklausuler ("som den er og forefindes")

En bestemmelse i aftalen, der sigter på at afskære enhver mangelindsigelse, som f.eks. at *en salgsgenstand er solgt, som den er og forefindes, som beset eller lignende (as is-klausuler)*, kan ikke fortolkes sådan, at kreditor under ingen omstændigheder vil kunne påberåbe sig mangler. Er debitor i ond tro om en defekt ved ydelsen, og undlader han at oplyse herom, tilsidesætter han sin loyale oplysningspligt, og bestemmelsen vil i så fald ikke have nogen betydning. Selvom debitor er i god tro, vil en kreditor kunne gøre alvorlige skjulte mangler gældende uanset en sådan bestemmelse.

Mangelfrihedsklausuler kan ikke påberåbes over for køberen i forbrugerkøb af løsøre, jf. KBL § 77.¹²³

7.3 KLAUSULER OM FRASKRIVELSE ELLER BEGRÆNSNING AF ANSVAR

7.3.1 Vedtagelsen af klausuler om ansvarsfraskrivelse

Spørgsmålet om *vedtagelse af ansvarsfraskrivelse eller -begrænsninger* forekommer ofte, hvor disse vilkår fremgår af forretningsbetingelser eller af andre dokumenter end selve kontrakten. Vedtagelse af vilkår, der ikke fremgår af selve kontrakten, vil typisk kræve henvisning i kontrakten. Fraviger vilkåret den deklatoriske retsstilling til skade for medkontrahenten, forudsætter vedtagelse ofte særlig fremhævelse af vilkåret.¹²⁴

7.3.2 Fortolkning af klausuler om ansvarsfraskrivelse

I relation til *fortolkning* gælder, at jo mere byrdefuldt et kontraktvilkår er, desto større krav stilles der til vilkårets klarhed. Et vilkår om fravigelse af den almindelige culperegulering er kun gyldigt, hvis fravigelsen fremgår klart af vilkårets ordlyd. Helt *generelle ansvarsfraskrivelse* fortolkes derfor således, at de ikke begrænser culpaansvar.

Ansvarsfraskrivelse, der klart begrænser culpaansvar, gælder som udgangspunkt ikke ansvar for groft culpøse forhold. En gyldig ansvarsfraskrivelse for en

---

¹²³ For hele afs.7.2.3; Gomard 2, s. 362-368

¹²⁴ Gomard 2, s. 371

bestemt skadebegivenhed udelukker ikke ansvar for debtors undladelse af at mindske omfanget af den skade, begivenheden har udløst.¹²⁵

7.3.3 Gyldigheden af klausuler om ansvarsfraskrivelse

En vedtaget ansvarsbegrænsning af et direkte tab, udbedringsudgifter eller et maksimumbeløb er i almindelighed *gyldig*. Ansvar for skade forvoldt med forsæt og i almindelighed også *grov uagtsomhed* kan dog ikke fraskrives.

Fejl begået af medarbejdere ved grov uagtsomhed mod ledelsens ønske og instruktion trods rimelig kontrol kan muligvis fraskrives. Begrænsning i kreditors adgang til at kræve afhjælpning er ikke bindende eller gyldig, hvis afhjælpning ikke lykkes inden rimelig tid.

Ansvar for *simpel uagtsomhed* kan ikke fraskrives ved advokat- og revisorydelser.¹²⁶

7.4 KONVENTIONALBOD

En **konventionalbod** er en aftale, hvorefter debitor skal udrede et bestemt beløb - enten et éngangsbeløb eller en løbende dagbod - i tilfælde af debtors misligholdelse.

Som hovedregel vil en konventionalbod kun blive udløst af en ansvarspådragende misligholdelse. Det beror på fortolkning, om kreditor kan gøre et tab gældende, som ikke er dækket af konventionalboden, og om konventionalboden (typisk ved éngangsbeløb) træder i stedet for ydelsen, således at kreditor ikke ved siden af konventionalboden kan kræve naturalopfyldelse. I tvivlstilfælde anses konventionalboden ofte for at indeholde et endeligt opgør med erstatningspligten.

Selvom en løbende dagbod er maksimeret til et bestemt beløb, og dette maksimum er nået, er debitor forpligtet til at levere sin ydelse. Debitor er i modsat fald erstatningsansvarlig. Et beløbsmaksimum for bod fritager ikke debitor for ubegrænset ansvar for forsæt og næppe heller for grov uagtsomhed.

---

¹²⁵ Gomard 2, s. 373

¹²⁶ For hele afs. 7.3.3; Gomard 2, s. 373-378

En konventionalbod kan være ugyldig efter aftalelovens § 36.¹²⁷

7.5 ANDRE VEDTAGELSER OM SKÆRPEDE MISLIGHOLDELSSEBEFØJELSER

Urimelige aftalevilkår kan være ugyldige efter aftalelovens § 36. Bestemmelsen har særlig relevans i forbrugerkontrakter og andre kontrakter med ulige styrkeforhold mellem parterne.¹²⁸ Er der tale om jævnbyrdige parter, der grundigt har forhandlet om kontraktens vilkår, er der ikke samme hensyn til at censurere aftalen fra domstolenes side, jf. eks. U.2012.3007H.

7.6 KONKURRENCEKLAUSULER

Konkurrenceklausuler kan anvendes til at undgå konkurrerende aktiviteter fra sælgeren af en virksomhed eller en tidligere medarbejder.

En konkurrenceklausul, der pålægger en sælger af en virksomhed at undlade at konkurrere med henblik på at beskytte den til den solgte virksomhed knyttede goodwill, er i almindelighed gyldig. Konkurrenceklausuler kan underkendes for så vidt de med hensyn til tid, sted eller andre forhold går længere end påkrævet, eller hvis de på urimelig måde indskrænker den forpligtedes adgang til erhverv, jf. aftalelovens § 38, stk. 1.¹²⁹

7.7 PROCESKLAUSULER

Kontraktvilkår, der foreskriver en bestemt procedure for fremsættelse af krav (**procesklausuler**), f.eks. krav om skriftlighed, særlige frister eller dokumentation, fortolkes ofte lempeligt eller tilsidesættes.¹³⁰ En klausul om forudgående varsel ved ophævelse kan fastholdes, såfremt den angår misligholdelse af en bi-forpligtelse, mens en misligholdt hovedforpligtelse er hævebegrundende.¹³¹

---

¹²⁷ For hele afs. 7.4; Gomard 2, s. 378-382

¹²⁸ Gomard 2, s. 383

¹²⁹ Gomard 2, s. 385-386

¹³⁰ Gomard 2, s. 387

¹³¹ Gomard 2, s. 386 og eksempelvis U.2011.115H

8. FORDRINGSHAVERMORA

8.1 BEGREB

Kreditor kommer i **fordringshavermora**, hvis skyldforholdet,

1. efter at *frigørelsetiden* er kommet,
2. ikke kan bringes til ophør ved opfyldelse
3. på grund af kreditors forhold.

Reglerne om fordringshavermora har normalt kun betydning ved **ren fordringshavermora**, som foreligger, hvis kreditor allerede har opfyldt eller stadig opfylder sin forpligtelse til at præstere modydelsen, men ikke kan eller vil modtage debitors ydelse. I øvrigt vil der ofte både foreligge fordringshavermora og misligholdelse, og debitor kan i så fald vælge at gå frem efter reglerne herom.¹³²

8.2 BETINGELSERNE FOR INDTRÆDEN AF FORDRINGSHAVERMORA

8.2.1 Opfyldelsestilbud og frigørelsestid

Hvor det påhviler debitor at tilbyde eller forlange opfyldelse af sin forpligtelse, indtræder der fordringshavermora, hvis opfyldelsen hindres på grund af kreditors forhold. Er opfyldelsestiden ikke aftalt, eller skal kreditor medvirke til modtagelsen, tilkommer der kreditor en rimelig frist. Kreditor kan som udgangspunkt afvise opfyldelsestilbud fra tredjemand uden derved at komme i fordringshavermora, medmindre tredjemand er kautionist eller pantsætter.

Der kan ikke indtræde fordringshavermora, før frigørelsetiden er kommet for debitor. Frigørelsetiden er det tidligste tidspunkt, hvor debitor har ret til at præstere sin ydelse.¹³³

8.2.2 Opfyldeshindring begrundet i kreditors forhold

En opfyldeshindring fra kreditors side kan være faktisk eller retlig. En faktisk opfyldeshindring kan f.eks. forekomme i afhentningskøb, hvor køber undlader at afhente det købte. Der foreligger en retlig opfyldeshindring, hvor kreditor ikke gør debitors opfyldelse vanskeligere, men hvor debitor udnytter sin ret (i

---

¹³² Gomard 2, s. 389

¹³³ For hele afs. 8.2.1; Gomard 2, s. 392-393

medfør af samtidighedsgrundsætningen) til at undlade at opfylde på grund af kreditors misligholdelse med erlæggelse af vederlaget.¹³⁴

8.3 RETSVIRKNINGERNE AF FORDRINGSHAVERMORA

8.3.1 Pengedebitors forpligtelse

En pengedebitor har ret, men ikke pligt til i tilfælde af fordringshavermora at **deponere** det skyldige beløb med frigørende virkning, jf. deponeringslovens § 1, hvorved han stilles, som om han har betalt til kreditor. Deponering er bindende for debitor, jf. deponeringslovens § 2. Deponering kan kun ske, hvor betaling ikke kan ske f.eks. som følge af tvivl om kreditors eksistens.

Debitor er fritaget for at svare *renter* af gæld, så længe kreditor er i fordringshavermora, jf. RL § 4, stk. 1, men debitor skal svare almindelig indlånsrente af det skyldige beløb, såfremt rimelig hensyntagen til kreditor eller hindringens særlige beskaffenhed kræver, at debitor placerer det skyldige beløb i en bank eller sparekasse, jf. RL § 4, stk. 2.¹³⁵

8.3.2 Realdebitors forpligtelser

8.3.2.1 Almindelige regler

Er kreditor i fordringshavermora, vil **risikoen for ydelsen** overgå fra realdebitor til kreditor, jf. (princippet i) KBL § 37.

Realdebitor er forpligtet til at drage omsorg for ydelsen for kreditors regning, jf. (principperne i) KBL §§ 33 og 36. Tilsidesætter debitor sin omsorgspligt, og forringes ydelsen derved, vil kreditor kunne udøve misligholdelsesbeføjelser efter reglerne om efterfølgende mangler, jf. (principperne i) KBL §§ 42, stk. 2, og 44. Her er det vigtigt at være opmærksom på tidspunktet for risikoens overgang, smh. KBL § 37.

Kan realdebitor ikke vedblive med at sørge for ydelsen uden væsentlig omkostning eller ulempe, eller råder kreditor ikke over ydelsen inden en rimelig tid efter at være blevet opfordret dertil, har realdebitor ret til at videresælge ydelsen for kreditors regning.

---

¹³⁴ Gomard 2, s. 393

¹³⁵ For hele afs. 8.3.1; Gomard 2, s. 394-395

Kan ydelsen ikke videresælges, eller vil realdebitor ikke opnå en pris, der dækker salgsomkostningerne, skal realdebitor bortskaffe ydelsen, jf. (princippet i) KBL § 34. Kreditor må betale realdebitor det beløb, hvormed den aftalte købesum overstiger det beløb, salgsgenstanden nu indbringer, hvori realdebitor kan fradrage (modregne) omkostningerne ved salget og omkostningerne ved opbevaringen i tiden, efter der indtrådte fordringshavermora. De besparelser, realdebitor måtte opnå ved ikke at præstere ydelsen, godskrives kreditor.

Realdebitor har tilbageholdsret i ydelsen til sikkerhed for sit erstatningskrav, jf. (princippet i) KBL § 36.

Realdebitor har ikke blot ret men tillige pligt til at sælge eller bortskaffe ydelsen, såfremt fortsat opbevaring vil medføre uforholdsmæssigt store omkostninger, eller genstanden er udsat for hurtig fordærvelse, jf. (princippet i) KBL § 35.¹³⁶

8.3.2.2 Vedvarende kontrakter

I *vedvarende kontrakter* gælder som udgangspunkt de almindelige regler om fordringshavermora, jf. ovenfor. Særligt for vedvarende kontraktforhold gælder dog, at debitor sædvanligvis kan betragte fordringshavermora som en opsigelse f.eks. i situationer, hvor en udlejers lejer ikke gør brug af det lejede, eller hvor en arbejdstagers arbejdskraft ikke kan eller vil bruges af arbejdsgiveren.¹³⁷

8.3.2.3 Transportkontrakter, aftaler om forvaring og reparation

I *transportkontrakter* gælder ifølge CMR-loven og søloven i al væsentlighed de almindelige regler om fordringshavermora.¹³⁸ Det samme gælder en *forvarer (depositar)* og en *reparatør*.¹³⁹

8.3.2.4 Tidsbundne ydelser

Er det aftalt eller forudsat mellem parterne, at en ydelse skal leveres på et bestemt tidspunkt eller inden for et bestemt tidsrum (**tidsbundne ydelser**) som

---

¹³⁶ For hele afs. 8.3.2.1; Gomard 2, s. 395-398

¹³⁷ Gomard 2, s. 399

¹³⁸ Gomard 2, s. 399

¹³⁹ Gomard 2, s. 400-402

f.eks. en konditors levering af en bryllupskage til et bryllup, fraviges hovedreglen om, at debtors forpligtelse fortsætter med at bestå, når kreditor er i fordringshavermora. Debitor bevarer sit krav på vederlag, men skal efter omstændighederne nyttiggøre sin ydelse på anden vis og modregne dette i kravet mod kreditor, såfremt kreditor er i fordringshavermora.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ Gomard 2, s. 402

9. HÆFTELSESFORMERNE OG DERES BETYDNING

9.1 HÆFTELSESFORMER

Der skelnes mellem *personlig sikkerhed*, hvor sikkerheden består i personers hæftelse, og *reel sikkerhed*, hvor sikkerheden består i pant i en bestemt genstand.¹⁴¹

9.1.1 Pro rata-hæftelse

Pro rata-hæftelse er kendetegnet ved, at debitorerne hver især alene hæfter for en bestemt andel af den samlede gæld til kreditor, og summen af debitorernes hæftelser overstiger ikke den samlede gæld. Det har således ikke konsekvenser for øvrige debitors betalingspligt, at en pro rata hæftende debitor indfrier sin forpligtelse, eller at denne forpligtelse er ugyldig eller på anden måde ophørt.¹⁴²

9.1.2 Solidarisk hæftelse

Solidarisk hæftelse er kendetegnet ved, at flere debitorer hæfter for den samme gæld enten helt eller delvist. Solidarisk hæftelse er det deklatoriske udgangspunkt, jf. (principperne i) GBL § 2, stk. 1.

Fuldstændig solidarisk hæftelse betyder, at:

- 1) kreditor kan forlange hele gælden indfriet af én debitor, og
- 2) at betaling fra en af debitorerne nedsætter de øvrige debitors forpligtelse over for kreditor tilsvarende.

Delvis solidarisk hæftelse betyder, at

- 1) flere debitorer hæfter for en del af gælden, og

---

¹⁴¹ von Eyben, Bo m.fl.: "Lærebog i obligationsret II", 4. udgave (2014), Karnov Group (herefter "von Eyben m.fl."), s. 247

¹⁴² von Eyben m.fl., s. 247

2) at summen af disse hæftelser overstiger den pågældende del af gælden.

Til forskel fra pro rata-hæftelse har det således konsekvenser for flere (helt eller delvist) solidarisk hæftende debitorers forpligtelse over for kreditor, at en af dem indfrier sin gæld. Det kan ligeledes have betydning, at en solidarisk hæftende debtors betalingspligt er ugyldig eller ophørt på anden måde.¹⁴³

9.1.3 Hæftelsens art

Debitor hæfter som udgangspunkt i penge, jf. forudsætningsvist (princippet i) GBL § 7, stk. 2, medmindre andet er aftalt. Debtors hæftelse kan også bestå af sikkerhedsstillelse i form af en ting af økonomisk værdi f.eks. pant i løsøre, fast ejendom, fordringer mm.¹⁴⁴

9.2 HVORLEDES HÆFTER DEBITORERNE?

Omfanget af debtors hæftelse kan være *begrænset*, således at hæftelsen er maksimeret til f.eks. et bestemt beløb eller procentdel af gælden eller til en bestemt genstand (pant). Er hæftelsen *ubegrænset*, hæfter debitor derimod for hele gælden.

Indtræden af debtors hæftelse kan være forskellig: Hæfter debitor *direkte/umiddelbart*, kan kreditor rette sit krav imod ham, så snart forpligtelsen er indtrådt, dvs. typisk på forfaldstidspunktet. Hæfter debitor *subsidiært*, kan kreditor ikke rette et krav imod debitor, før visse betingelser er dokumenteret, f.eks. debtors eller en anden skyldners manglende rettidige betaling eller manglende betalingsdygtighed.¹⁴⁵

9.3 HÆFTELSEN I FORSKELLIGE SKYLDFORHOLD

9.3.1 Kontraktmæssige forpligtelser

Flere medhæftende debitorer hæfter som nævnt ovenfor som udgangspunkt solidarisk, hvis intet andet er aftalt, jf. (princippet i) GBL § 2, stk. 1.

---

¹⁴³ For hele afs. 9.1.2; von Eyben m.fl., s. 247-248

¹⁴⁴ von Eyben m.fl., s. 249

¹⁴⁵ For hele afs. 9.2; von Eyben m.fl., s. 249.

Denne hovedregel er fastslået i flere kontraktforhold: ved *gældsbreve*, jf. GBL § 2, stk. 1, for *samkautionister*, jf. GBL § 61, ved *tingsforsikring* af samme interesse hos flere forsikringselskaber (**dobbeltforsikring**), jf. forsikringsaftalelovens § 41, ved *entreprise*, jf. (princippet i) AB 92 § 3, stk. 1, og ved *checks og vekslers*, jf. henholdsvis checklovens § 44, stk. 1 og 2, og veksellovens §§ 43-46.

9.3.2 Sikringsformer

9.3.2.1 Kaution og andre sikringsformer

Kaution er en form for personlig sikkerhedsstillelse, hvor *kautionisten* hæfter personligt med hele sin formue til sikkerhed for kreditors krav mod *hoveddebitor*.

En *garanti*¹⁴⁶ med vilkår om hæftelse på lige fod med hoveddebitor adskiller sig fra en kaution, således at kreditor kan rette sit krav mod *garanten*, uden at hoveddebitor har misligholdt.

Såvel kautioner som garantier kan tegnes som *forsikringer* til sikring mod kredittab (**kreditforsikring**) eller andet tab. En **garantiforsikring** kan omfatte f.eks. tab på pantebreve eller som følge af økonomisk kriminalitet mv. Genstanden for en kaution/garanti behøver i øvrigt ikke være et pengekrav, men kan være f.eks. levering af ydelser eller opretholdelse af en bestemt tilstand.

En **støtteerklæring** er typisk en erklæring, hvori underskriveren/udstederen erklærer at ville støtte debitores forpligtelser over for kreditor, f.eks. fra et moder til et datterselskab inden for samme koncern. Om der kan støttes ret på en støtteerklæring, afhænger af, hvorvidt der foreligger en *svag* eller en *stærk* støtteerklæring. En stærk erklæring indeholder et klart og ubetinget løfte om støtte (f.eks. "vi forpligter os til at stille tilstrækkelige økonomiske midler..."), som kan medføre erstatningsansvar for udstederen over for kreditor.¹⁴⁷

9.3.2.2 Kautionsformer

Der findes forskellige former for kaution, og det må afgøres ved fortolkning, hvilken kautionsform der konkret foreligger.

---

¹⁴⁶ Betegnelsen er ikke afgørende - en erklæring benævnt "garanti" vil dog blive fortolket som værende en kaution, medmindre den indeholder særlige vilkår.

¹⁴⁷ For hele afs. 9.3.2.1; von Eyben m.fl., s. 251-254

Forskellige kautionsformer udelukker ikke nødvendigvis hinanden. F.eks. kan en efterkaution være givet på selvskyldnervilkår samt være beløbsbegrænset.

- **Selvskyldnerkaution:** Kautionsistens hæftelse aktualiseres, allerede når hoveddebitor misligholder sine forpligtelser over for kreditor, og kreditor kan allerede på dette tidspunkt rette sit krav mod kautionsisten.
- **Simpel kaution:** Kautionsistens hæftelse aktualiseres først, når hoveddebitors manglende betalingsevne er dokumenteret. Kreditor må således påvise, at hoveddebitor ikke kan betale sin gæld til ham, før han kan rette sit krav mod kautionsisten. *Ved kaution for pengegæld er simpel kaution udgangspunktet*, medmindre andet er aftalt (formuleringer som "jeg garanterer", "jeg indestår", "der stilles garanti" fortolkes som hovedregel som simpel kaution).
- **Tabskaution:** Kautionsisten indestår for kreditors *tab*. Tabskaution ligner simpel kaution, dog med den forskel at tabskautionisten først hæfter, når kreditor har realiseret evt. pant til sikkerhed for sit krav, og når han har søgt sig fyldestgjort hos eventuelle andre kautionsister (medmindre disse ligeledes er tabskautionister), og kreditor herved ikke har opnået fuld dækning for sit krav.
- **Delkaution:** Kautionsisten hæfter kun for en bestemt del af kreditors tilgodehavende, uanset om hoveddebitors gæld til kreditor er større. Det har derfor stor betydning for kautionsistens hæftelse, om afdrag fra hoveddebitor skal afskrives på den kautions sikrede eller den usikrede del af fordringen mod debitor. Kreditor kan afskrive på den usikrede del, medmindre andet er aftalt.¹⁴⁸
- **Beløbsbegrænset kaution:** Kautionsisten hæfter kun med et bestemt beløb eller en procentdel/brøkdel af fordringen mod hoveddebitor, men til

---

¹⁴⁸ Eksempel: Hvis den samlede gæld er 100.000 kr., kan delkautionen eksempelvis angå de "første" 40.000 kr. af gælden. Hoveddebitors (rettidige) afdrag op til 40.000 kr. nedsætter dermed gradvist kautionsistens hæftelse. Angår kautionen derimod de sidste 40.000 kr., afskrives hoveddebitors afdrag ikke på den kautions sikrede del af gælden, før gældens hovedstol kommer under 40.000 kr.

gengæld inden for hele fordringen (og ikke som ved delkaution for en *bestemt del*). Er kautionen begrænset til et bestemt beløb, vil afdrag fra hoveddebitor ikke påvirke kautionistens hæftelse, før hovedskylden reduceres til et beløb under beløbsgrænsen. Er kautionen begrænset til en bestemt procentdel/brøkdel, vil dette i almindelighed betyde i forhold til den til enhver tid værende hovedskyld.

- **Samkaution:** Er det aftalt eller forudsat hos en kautionist, at der er flere kautionister, foreligger der samkaution. Kautionisten kan i så fald påregne at kunne rette et **regreskrav** mod en anden kautionist, og kan han alligevel ikke dette, kan han forlange sin hæftelse over for kreditor nedsat med et beløb svarende til sit regreskrav. I sagens natur gælder dette kun, hvor der er tale om solidarisk hæftelse mellem kautionisterne.

- **Kontrakkaution:** Kautionisten hæfter over for en eksisterende kautionist - *hovedkautionen* - for hovedkautionistens forpligtelse over for kreditor. For kontrakkautionen gælder de almindelige kautionsregler. Beslægtet med kontrakkaution er **efterkaution**, hvor (efter-)kautionisten over for kreditor indestår for, at hovedkautionisten indfrier sit kautionsløfte.¹⁴⁹

- **Alskyldserklæring:** en kaution, hvorefter kautionisten hæfter for al gæld, hoveddebitoren måtte skyldte kreditor uanset skyldgrund. Alskyldserklæringer er gyldige i hvert fald i erhvervs- og forretningsmæssige forhold.

9.3.2.3 Kautionserklæringens tilblivelse og indhold

En kaution kan komme i stand på forskellige måder:

- 1) kautionisten kan afgive erklæring om kaution direkte over for kreditor,
- 2) kautionisten kan afgive kautionserklæring over for hoveddebitor, hvorefter denne overdrager kautionsløftet til kreditor,
- 3) kautionisten kan tillige afgive kautionserklæring over for hoveddebitor bestemt til forevisning for kreditor, og

---

¹⁴⁹ For hele afs. 9.3.2.2; von Eyben m.fl., s. 255-258

4) kausion kan efter omstændighederne stiftes ved passivitet.

De almindelige regler om aftalers indgåelse finder anvendelse på kausionsløftet. Den almindelige obligationsretlige **loyalitetspligt** finder anvendelse, således at kausionsløftet efter omstændighederne kan blive uforbindende, hvis kreditor undlader at oplyse om relevante forhold vedrørende debtors økonomi/betalings-eвне, som kausionisten ikke kender eller burde kende til. Der gælder en skærpet oplysningspligt over for *ikke-professionelle kausionister*.

Er det aftalt eller forudsat, at den kausionssikrede *gæld skal anvendes til et bestemt formål*, påhviler det kreditor at føre en vis kontrol hermed, og det kan efter omstændighederne frigøre kausionisten, såfremt lånet anvendes i strid med det aftalte eller forudsatte, eller hvis kreditor ikke har foretaget fornødne kontrolforanstaltninger.

Er *kausionen stillet på visse betingelser*, kan kausionen ikke gøres gældende mod kausionisten, medmindre disse er opfyldt.

Kausionisten er som udgangspunkt kun forpligtet i medfør af den kausionssikrede fordring, hvis debitor er forpligtet over for kreditor. I *gensidigt bebyrdende aftaler* kan også kausionisten derfor påberåbe sig indsigelser, som debitor måtte have, over for kreditor.¹⁵⁰

9.3.2.4 Fortolkning af kausionsaftalen

Almindelige fortolkningsprincipper finder anvendelse ved fortolkning af kausionserklæringer.

Ved *ensidigt udformede standardaftaler* er koncipistreglen, hvorefter uklare vilkår fortolkes imod koncipisten, væsentlig. Dette gælder særligt i forbrugerforhold.

Ved *individuelle kausionsaftaler* bruges primært formålsfortolkning, således at aftalen fortolkes i lyset af, at hensigten med kausion er at sikre en kreditor, ved at en kausionist påtager sig en nærmere bestemt risiko. I retspraksis ses bl.a. i

---

¹⁵⁰ For hele afs. 9.3.2.3; von Eyben m.fl., s. 258-267.

2001.1543H, at en *tidsangivelse om ophør af en kautionsforpligtelse* fortolkes som en afgrænsning af kautionens genstand (dvs. beløbsmæssige omfang) og ikke en afgrænsning af kautionen i tid.¹⁵¹

9.3.2.5 Tilsidesættelse eller modifikation af kautionsaftalen

En kautionsaftale kan tilsidesættes helt eller delvist, såfremt det ville være *urimeligt eller i strid med redelig handlemåde* at gøre den gældende, jf. aftalelovens § 36.

En kautionsaftale kan desuden bortfalde eller nedsættes som følge af *bristende forudsætninger* hos kautionisten.

Er kautionisten forbruger, og er kautionsløftet givet i henhold til en standardaftale, skal uklare og/eller urimelige vilkår fortolkes i forbrugerens favør eller eventuelt tilsidesættes, jf. aftalelovens §§ 38 b og 38 c.

Er aftalen mellem hoveddebitor og kreditor ugyldig, bortfalder kautionsløftet som udgangspunkt. Er der dog flere hoveddebitorer, der hæfter solidarisk, vil kautionsløftet ikke bortfalde, så længe blot én af hoveddebitorerne forpligtelser består, jf. U 1968B.369.¹⁵²

9.3.2.6 Kautionsforpligtelsens omfang

- hvor meget hæfter kautionisten for?

Kautionens omfang bestemmes som udgangspunkt ved fortolkning af aftalen.

Forhold, der indtræder *efter kautionsløftets afgivelse*, kan begrænse kautionistens hæftelse, såfremt kreditor vidste eller burde vide, at disse var forudsætninger for påtagelse af kautionen. Er en *sikkerhed fra tredjemand før kautionsløftets afgivelse* stillet for hoveddebitors forpligtelse, og er denne sikkerhed kautionisten ubekendt tillige stillet for en anden fordring, nedsættes kautionistens hæftelse med den del af sikkerheden, som dækker den anden fordring, jf. U 1992.488V.

---

¹⁵¹ For hele afs. 9.3.2.4; von Eyben m.fl., s. 267-268

¹⁵² For hele afs. 9.3.2.5; von Eyben m.fl., s. 268-270

Kautionsløftet kan være begrænset til at sikre en eller flere fordringer eller gæld til en eller flere kreditorer.

Som udgangspunkt følger kautionistens hæftelse med ved *overdragelse af en fordring (kreditorskifte)*. Er der derimod tale om et **debitorskifte**, vil kautionisten være frigjort, medmindre andet er aftalt.

Alskyldserklæringer omfatter som hovedregel ændret og ny gæld påtaget af hoveddebitor efter afgivelse af kautionsløftet, når den nye gæld må antages at ligge inden for kautionsforpligtelsen.¹⁵³

9.3.2.7 Kautionsforpligtelsens ophør eller begrænsning

9.3.2.7.1 Ved opfyldelse

Kautionsforpligtelsen ophører ved debtors betaling af den kautionssikrede fordring.

Betaler hoveddebitor kun en del af den kautionssikrede fordring, vil kautionistens hæftelse blive nedsat tilsvarende (forholdsmæssigt), såfremt kautionisten hæfter fuldt ud for fordringen. Er der tale om *beløbsbegrænset kaution*, vil kautionistens hæftelse først blive nedsat, når hovedfordringen nedbringes under beløbsbegrænsningen. Foreligger *delkaution*, kan kreditor efter omstændighederne vælge at afskrive på den usikrede del af hovedfordringen.

Kan hoveddebitor gyldigt *deponere i henhold til deponeringsloven* eller foretage *modregning*, er kautionisten frigjort i samme omfang som hoveddebitor.¹⁵⁴

9.3.2.7.2 Ved misligholdelse

Kautionistens hæftelse indtræder ved hoveddebitors misligholdelse af aftalen, dvs. ved manglende betaling af fordringen til forfaldstid.

Kautionisten hæfter almindeligvis for aftalt *creditrente* på hovedfordringen, men ikke for *morarente*, *procesrente* eller *sagsomkostninger*, som hoveddebitor skyl-

---

¹⁵³ For hele afs. 9.3.2.6; von Eyben m.fl., s. 270-272

¹⁵⁴ For hele afs. 9.3.2.7.1; von Eyben m.fl., s. 272-273

der, medmindre andet er aftalt. Kautionisten hæfter dog for morarente, procesrente eller sagsomkostninger i anledning af kautionistens egen forsinkelse af betaling i henhold til kautionsløftet.

Kautionisten hæfter ikke for *kurstab*, medmindre hans kautionsforpligtelse omfatter en fordring i fremmed valuta.

Kreditor har som i andre skyldforhold en tabsbegrænsningspligt.¹⁵⁵

9.3.2.7.3 Ved risikoforøgelse, herunder henstand

Giver kreditor hoveddebitor **henstand med betaling af den kautionssikrede fordring**, uden at kautionisten har givet samtykke hertil, nedsættes kautionistens hæftelse, i det omfang der er sket en *relevant* risikoforøgelse for tab. Ved relevant risikoforøgelse forstås en forringelse af kautionistens regreskrav mod hoveddebitor.

Regler om underretningspligt og risikoforøgelse er for *pengeinstitutter* lovfæstet i lov om finansiel virksomhed §§ 47-48.¹⁵⁶

9.3.2.7.4 Modregning

Foretager hoveddebitor *modregning*, nedsættes kautionistens forpligtelse på samme måde som ved almindelig betaling fra hoveddebitor. Kautionisten kan dog ikke modregne på vegne af hoveddebitor.¹⁵⁷

9.3.2.7.5 Ved opsigelse

Er kautionsløftet *afgivet over for hoveddebitor* eller *på opfordring fra hoveddebitor*, kan kautionisten i forhold til hoveddebitor opsiges kautionen, jf. DL 1-23-15. Hertil kræves,

- at et opsigelsesvarsel tillagt kreditor overholdes af kautionisten, eller
- i mangel af opsigelsesklausul, at betalingsfristen for hoveddebitor er overskredet.

---

¹⁵⁵ For hele afs. 9.3.2.7.2; von Eyben m.fl., s. 273-274

¹⁵⁶ For hele afs. 9.3.2.7.3; von Eyben m.fl., s. 274-277

¹⁵⁷ von Eyben m.fl., s. 277

I så fald er kautionisten berettiget til at kræve den kautionssikrede fordring udbetalt til sig af hoveddebitor. Dette frigør dog ikke hoveddebitor i forhold til kreditor. DL 1-23-15 finder anvendelse på simpel kaution og selvskyldnerkaution, men ikke tabskaution.

Kautionisten kan *i forhold til kreditor* som udgangspunkt kun opsig kautionen i løbende kontraktforhold. Kautionisten vil efter opsigelsen stadig hæfte for gæld stiftet før opsigelsen.¹⁵⁸

9.3.2.7.6 Ved forældelse

Forældelsesfristen for kautionsfordringen er den samme som den, der gælder i hovedforholdet, jf. forældelseslovens § 11. Kautioneres der således for penge-lån, er fristen 10 år, jf. forældelseslovens § 6, stk. 1. Forældes den kautionssikrede fordring, vil kravet mod kautionisten også være forældet.

De almindelige regler om passivitet gælder ved siden af forældelsesloven.¹⁵⁹

9.3.3 Deliktmæssige forpligtelser

Udgangspunktet for **hæftelse uden for kontrakt** er solidarisk ansvar, jf. U 1937.158H, medmindre det kan fastslås, at kun den ene skadevolder er ansvarlig eller hovedansvarlig for hele eller en bestemt del af skaden. Skadevolder hæfter almindeligvis direkte over for skadelidte.

Ved lov er det bestemt, at skadevolders **ansvarsforsikring** i nogle tilfælde hæfter direkte over for skadelidte. Dette gælder *bilansvarsforsikring*, jf. færdselslovens § 108, stk. 1, og *hundansvarsforsikring*, jf. hundelovens § 8, stk. 2.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ For hele afs. 9.3.2.7.5; von Eyben m.fl., s. 277-278

¹⁵⁹ For hele afs. 9.3.2.7.6; von Eyben m.fl., s. 278-279

¹⁶⁰ For hele afs. 9.3.3; von Eyben m.fl., s. 279

9.4 BETYDNINGEN AF SOLIDARISK HÆFTELSE

9.4.1 Ansvarsfordeling og regres

9.4.1.1 Ansvarsfordeling mellem debitorer

Der gælder en almindelig regel om **subrogation** ved debtors betaling af kreditors fordring, således at debitor indtræder i kreditors ret mod en meddebitor.

Betaling af gæld uden egentlig hæftelse, men med anden anerkendelsesværdig interesse heri (**interventionsbetaling**) medfører indtrædelse i kreditors ret mod debitor.

HR: Findes *ingen aftale eller lovregler om indbyrdes hæftelse*, skal ansvaret som hovedregel deles lige mellem debitorerne, medmindre særlige omstændigheder taler for et andet resultat.¹⁶¹

U: Solidarisk hæftende debitorer *kan frit aftale den indbyrdes hæftelse*.

UU1: Andet følger af præceptive lovregler.

UU2: Aftalen strider mod lov og ærbarhed, jf. DL 5-1-2.

9.4.1.2 Kautionisters regreskrav

Regres mod **hoveddebitor**: Ved betaling af kreditors krav subrogerer en kautionist i kreditors ret mod hoveddebitoren.

Regres mod **øvrige kautionister**: Flere kautionister hæfter som udgangspunkt lige i det indbyrdes forhold mellem dem, jf. (princippet i) GBL § 2, stk. 2, 1. pkt., jf. § 61. Kan en kautionist ikke betale sin andel, er hans opholdssted ukendt, eller er der forløbet 14 dage, efter at kravet på betryggende vis er afsendt til ham, kan regreskravet i stedet rettes mod de øvrige kautionister (princippet i) GBL § 2, stk. 2, 2. og 3. pkt., jf. § 61. Bestemmelserne gælder direkte for *samkautionister*.

---

¹⁶¹ For hele afs. 9.4.1.1; von Eyben m.fl., s. 288-289.

Har debitor betalt en *uforfalden fordring*, kan denne ikke gøres gældende mod øvrige kautionister, før den er forfalden.

Hvornår et regreskrav kan gøres gældende mod øvrige kautionister, afhænger af, om regres skal gennemføres som overskuds- eller brøkdelsregres:

- **Overskudsregres** kan kræves, når kautionisten har betalt mere, end han skal bære i det indbyrdes forhold.
- **Brøkdelsregres** kan kræves ved enhver betaling, idet han har regres over for de øvrige kautionister med den brøkdelt, der svarer til fordelingen mellem kautionisterne.

Ved tredjemandspant indgår pantets realisable værdi i regresfordelingen med den andel, der svarer til forholdet mellem denne værdi og den indfrie kautions hæftelsesbeløb, medmindre andet er aftalt.¹⁶²

9.4.1.3 Indbyrdes afhængighed

Har en debitor tillagt muligheden for at gøre regres mod en medhæftende debitor stor betydning, og måtte kreditor indse dette, kan debitorens forpligtelse ned sættes i tilfælde af regresmulighedens bortfald som følge af bristende forudsætninger.¹⁶³

---

¹⁶² For hele afs. 9.4.1.2; von Eyben m.fl., s. 289-291

¹⁶³ von Eyben m.fl., s. 292

EFTERSKRIFT

Dette kompendium er udarbejdet til brug for andetårsstuderende ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet, i faget Obligationsret. Kompendiet kan dog anvendes af alle, der beskæftiger sig med obligationsret, uafhængigt af læreanstalt og lærebogsgrundlag.

Kompendiet er baseret på "Obligationsret 1. del", 5. udgave (2016), "Obligationsret 2. del", 5. udgave (2019), af Bernhard Gomard (ved Torsten Iversen), "Lærebog i Obligationsret II", 4. udgave (2014), af Bo von Eyben m.fl. og "Om retten og pligten til naturalopfyldelse" (2013), af Kim Frost. Kompendiet er alene baseret på en beskrivelse af udvalgte afsnit af obligationsretsboøgerne og erstatter således ikke pensum i faget Obligationsret, men skal alene ses som et supplement eller læsevejledning hertil.

Kompendiet er ajourført med lovændringer samt retspraksis til og med juni 2019.

Kompendiet i 4. udgave er udarbejdet af Charlotte Morning D. Thoning, advokat, og Peter Hobitz Juel, stud.jur., hos Kromann Reumert.

Tidligere udgaver er udarbejdet af:

Ulrik A.W.L. Hedegaard, Thejs Tofting og Charlotte Morning D. Thoning, advokater hos Kromann Reumert.

STIKORDSREGISTER - 2. DEL

Adækvans.....	35, 38
Afbestillingsret	4
Afgørende tidspunkt	25
Afhjælpning	10
Afhjælpningspligt	10
Afhjælpningsret	11
Afsendelseskøb	15
Alskyldserklæring.....	57
Ansvarsforsikring	62
Ansvarsfraskrivelse	46
Ansættelsesforhold.....	6
As is-klausuler.....	46
Avancetab	35
Beløbsbegrænset kaution	56
Beregningen af et forholdsmæssigt afslag	25
Bestillingskøb.....	7, 16
Biforpligtelse.....	17
Bristet forudsætning.....	3
Brøkdelsregres	64
Bytte af løsøre.....	12
Casus mixtus cum culpa	33
Caveat emptor.....	37
Compensatio lucri cum damno.....	36
Culpareglen	27
Culpastandarden.....	28
Debitors uvidenhed om sin forpligtelse	32
Debitorskifte	60
Delkaution	56
Delleverance	15
Delvis solidarisk hæftelse	53
Den negative kontraktinteresse	41
Deponere.....	50
Detentionsret	12
Dobbeltforsikring	55
Driftstab.....	35

Egen skyld	36
Entreprise.....	16
Entreprisekontrakt	22
Erstatningens omfang	34
Forbrugerkøb	9
Force majeure	5
Fordringshavermora	49
Forholdsmæssigt afslag.....	24
Fortrydelsesret	4
Forventningsinteressen	28
Fuld erstatning	34
Fuldstændig solidarisk hæftelse	53
Garanti	19, 44
Gaveløfter	30
Genuskøb	9
Henstand med betaling af den kautions sikrede fordring	61
Hoveddebitor	63
Hæftelse uden for kontrakt	62
Interventionsbetaling.....	63
Kausalitet	33
Kaution	55
Kautionens omfang	59
Konkurrenceklausul	6
Konkurrenceklausuler	48
Konneksitet.....	13
Konnossement	15
Kontrakaution	57
Konventionalbod	47
Kreditforsikring.....	55
Kreditorskifte	60
Kreditrente	38
Kurstabet	40
Køb af fast ejendom	12, 16
Leje.....	16
Leje af fast ejendom.....	10
Lejeaftaler	8

Lejeforhold	9
Loyalitetspligt.....	58
Løsørekøb.....	9
Lån til brug	33
Maskinklausul.....	45
Morarente.....	38
Naturalopfyldelse	3
Obligatio perpetuatur.....	33
Ophævelse.....	17
Ophævelse af helt eller delvist opfyldte kontrakter.....	20
Ophævelse ex nunc	23
Ophævelse ex tunc.....	23
Ophævelseserklæringen	17
Opriindelig vanhjemmel	32
Opsigelse med forkortet varsel	4
Overskudsregres	64
Pengemangel	32
Personlige ydelser	6
Positiv opfyldelsesinteresse	27, 34
Prisdifferencetabet	35
Pro rata-hæftelse	53
Procesklausuler	48
Procesrente.....	39
Professionsnorm	28
Reklamation.....	20
Ren fordringshavermora	49
Resultatløse kontraktforhandlinger.....	42
Retentionsret	12
Retsmangel.....	32
Retsvildfarelse.....	32
Risikoen for ydelsen	50
Samkaution	57
Samtidighedsgrundsætningen	12
Selvskyldnerkaution	56
Selvstændigt virkende tredjemænd	29
Simpel kaution	56

Skade, som skadevolderen har forvoldt i privatlivet	30
Solidarisk hæftelse	53
Specieskøb	9
Støtteerklæring	55
Subrogation	63
Svig.....	19
Tab af chance.....	34
Tabsbegrænsning.....	7
Tabsbegrænsningsforpligtelse	37
Tabskaution	56
Tidsbundne ydelser	51
Tidsinteressen	35
Tilbageholdsret.....	12
Tillidsinteressen.....	28, 42
Transportaftaler.....	8
Udenretlig inddrivelse af fordringen.....	39
Umulighed	5
Urigtig forudsætning.....	3
Urigtige oplysninger og fejlagtige råd	42
Urimelige aftalevilkår.....	48
Vanhjemmel.....	5
Vedvarende skyldforhold	16
Værkslejekontrakter	12
Væsentlig misligholdelse	18